

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ
ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ
БАЊА ЛУКА
Трг Републике Српске 1

Број: 15.04-96-79/19

Датум: 18.12.2019. године

Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске рјешавајући по захтјеву „ХЕС Горња Дрина“ д.о.о. Фоча, Немањина 19, 73300 Фоча, за издавање еколошке дозволе за постројење ХЕ „Бук Бијела“ на ријеци Дрини, општина Фоча, инсталисане снаге 93,52 MW, а на основу члана 90. а у вези са чланом 98. став 7. Закона о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“, бр. 71/12 и 79/15), члана 2. Правилника о постројењима која могу бити изграђена и пуштена у рад само уколико имају еколошку дозволу („Службени гласник Републике Српске“, број 124/12), члана 82. став 2. Закона о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске“, бр. 115/18) и члана 190. Закона о општем управном поступку („Службени гласник Републике Српске“, бр. 13/02, 87/07, 50/10 и 66/18) д о н о с и

Р Ј Е Ш Е Њ Е

1. Даје се одговорном лицу „ХЕС Горња Дрина“ д.о.о. Фоча, ЕКОЛОШКА ДОЗВОЛА за постројење ХЕ „Бук Бијела“ на ријеци Дрини, општина Фоча, инсталисане снаге 93,52 MW.

2. Погони и постројења за које се издаје еколошка дозвола су:

2.1. Гравитациона бетонска брана са котом круне 436,10 mnm, на стационожи 334+550, ширине бране у круни 9,85 - 15,50 m, која се састоји од преливног и непреливног дијела укупне дужине у круни 197,30 m, са три агрегата (два агрегата имају исти инсталисани протицај (по $Q_{ins} = 150 \text{ m}^3/\text{s}$), а трећи агрегат је намјењен за коришћење гарантованог еколошког протока, па је његов инсталисан протицај мањи ($Q_{ins} = 50 \text{ m}^3/\text{s}$))

2.2. Акумулација са котом нормалног успора 434 mnm и укупном запремином 15,70 милиона m^3

2.3. Машинска зграда која се састоји од: Каплан турбине са регулаторима, главне порталне дизалице, помоћне мостне дизалице, предтурбинских табластих затварача и помоћне опреме.

3. „ХЕС Горња Дрина“ д.о.о. Фоча дужна је да:

3.1. Испуни основне обавезе заштите животне средине, у складу са чланом 83. Закона о заштити животне средине током рада и престанка рада постројења.

3.2. Примјени мјере ублажавања негативних утицаја на животну средину и мониторинг емисија, током рада и престанка рада постројења, у складу са достављеном документацијом за издавање еколошке дозволе, а посебно:

3.2.1. Мјере за заштиту ваздуха

У току изградње:

- Придржавати се услова из Главног пројекта и одобрења за грађење.
- Користити уређаје, возила и постројења са минималним утицајем на животну средину.
- Вршити редовну техничку контролу возила на радилишту, њихово редовно одржавање и користити нискосумпорна горива као енергенте.
- Одржавати оптималну влажност агрегата потребног за изградњу објеката хидроелектране ради спречавања ширења лебдећих честица са истих.
- Примјењивати све мјере за спречавање појаве прашине (лебдећих честица) при извођењу грађевинских радова (ископ, утовар и истовар материјала).
- Вршити орошавање ископаног материјала у сушном периоду при утовару у транспортна средства.
- Орошавати транспортне путеве на градилишту.
- Специфичну потрошњу воде за орошавање путева на градилишту прилагодити условима подлоге пута, а орошавање вршити више пута у току дана у сушном дијелу године.
- Приступне путеве као и друге градилишне путеве редовно одржавати и квасити, локалне саобраћајнице планирати тако да не поремете локални и транзитни саобраћај у односу на ситуацију прије почетка изградње, а при изградњи приступних путева водити рачуна о најмањем нарушавању изгледа околине.

У току експлоатације:

- Извршити озелењавање слободних површина на локацији и одржавати зеленило и зелени појас, а манипулативне површине одржавати чистим.
- С обзиром на чињеницу да је један од праваца развоја овог подручја туризам, предузимати неопходне мјере за спречавање сваког погоршања квалитета ваздуха било привременог било трајног.
- У току експлоатације предметног енергетског постројења нису потребне посебне мјере заштите ваздуха јер је технолошки процес производње електричне енергије такав да нема утицаја на ваздух, осим утицаја на микроклиматске карактеристике подручја усљед формирања акумулације.

3.2.2. Мјере заштите од буке

У току изградње:

- Грађевинске радове изводити у одређеним временским интервалима и према одговарајућим прописима и стандардима уз примјену мјера за заштиту од буке, а интензитет буке мора бити усклађен са граничним вриједностима утврђеним Правилником о дозвољеним границама интензитета звука и шума („Службени лист СР БиХ“, број 46/89).
- Забрањено је кориштење грађевинских машина изван дозвољеног радног времена.
- Радници на градилишту треба да користе заштитну опрему од буке (штитнике за уши).
- У случају да извјештаји о мониторингу буке докажу да је ниво буке изнад дозвољених граничних вриједности, одмах примјенити све мјере за смањење интензитета буке.
- Руковање експлозивним средствима и минирање могу вршити само овлаштена, обучена и стручно оспособљена лица.
- Сви радови се морају технолошки, технички и организационо изводити на начин да се обезбиједи заштита људи, природних и изграђених објеката, опреме, еколошке средине од распрскавајућих (одбацујућих) комада миниране материје, сеизмичког

- (потресног) дјеловања експлозије и дјеловања ваздушног ударног таласа (притиска).
- Пријем, транспорт, складиште, употребу и уништавање експлозивних средстава вршити и строго контролисати према важећој законској и подзаконској легислативи.
 - Експлозивна средства и материјали који се при томе користе морају бити у складу са важећим стандардима и имати за то пратећу документацију.
 - Минирања се морају вршити искључиво при дневној свјетлости и не за вријеме олује или других атмосферских пражњења.
 - Обезбиједити удаљење свих лица на градилишту на удаљеност већу од законски минималне прописане и обезбиједити њихов боравак на потпуно сигурном мјесту у току трајања минирања.
 - Обезбиједити потпуну означеност евентуално неексплодираних мина и њихово брзо уклањање.
 - Минске бушотине прекрити заштитним жичаним мрежама, како би се спријечило разлијетање минираних материјала у широј зони.

У току експлоатације:

- Редовно пратити исправност и одржавати техничке стандарде инсталисане опреме и уређаја, у циљу спречавања емисије прекомјерне буке из објекта хидроцентрале.
- У току експлоатације предметног енергетског постројења нису потребне посебне мјере за заштиту од буке, а у току ремонта радници ће користити заштитна средства од буке.

3.2.3. Мјере спречавања емисија у воду и мјере за заштиту земљишта

У току изградње:

- Придржавати се мјера за уређење простора у току извођења радова на изградњи и придржавати се услова наведених у пројектној документацији и локацијским условима.
- Прилазне саобраћајнице и манипулативне површине изградити тако да буде обезбјеђен одвод површинских вода са истих, а саобраћајнице прилагодити предвиђеној фреквенцији и терету транспортних возила који ће се кретати на наведеној локацији.
- Фекалне отпадне воде одводити у септичку јаму са таложницама и дезинфекцијом помоћу хлоринатора или користити преносиве еколошке тоалете.
- Септичку јаму или преносиве еколошке тоалете редовно одржавати и чистити у сарадњи са најближом комуналном службом.
- Манипулацију са нафтом и њеним дериватима у процесу грађења обављати уз максималне мјере заштите.
- Забрањено је прати машине и возила у зони радова.
- Добром организацијом и надзором минимизирати могућност инцидентног загађења воде.
- Уколико дође до излијевања горива одмах приступити санацији загађене површине.
- Смјештај возила и механизације која користи течно гориво, мора бити на уређеном водонепропусном платоу уз строгу контролу евентуалног загађења, односно процуривања.
- Водонепропусни плато за смјештај механизације мора бити изграђен са системом за сакупљање воде, сепаратором масти и уља и таложником суспендованих честица ради пречишћавања воде прије упуштања у реципијент.
- На свим манипулативним површинама и у радионицама за потребе градилишта изградити сепараторе уља.

- Течна горива чувати у затвореним посудама, смјештеним на сигурном мјесту по могућности у бетонираном базену, а уколико дође до излијевања горива, одмах приступити санацији загађене површине.
- Забрањено је истресање ископаног материјала на обалу ријеке и у водоток.
- Прије почетка изградње пројектом испланирати одлагалиште грађевинског материјала на локалитетима гдје ће бити најмање штете за биљни покров.
- Хумус треба да буде депонован на посебна мјеста, изолован од утицаја других материјала из ископа, као и његово загађење хемикалијама.
- Уклоњени хумус оставити за касније хортикултурно уређење локације градилишта, чиме се умањује деградација земљишта.
- Комунални отпад складиштити у намјенске контејнер или канте до његовог преузимања од стране надлежне комуналне службе.
- На градилиштима за транспорт опреме и материјала, искључиво користити технички исправну механизацију и превозна средства.
- Заштитити површине осјетљиве на ерозију средствима стабилизације која спречавају ерозију и наношење еродираниог материјала у водоток.
- На обалама будуће акумулације, на котима максималних успора, вршити пошумљавања обалног подручја са антиерозионим садним материјалом, подузимати активности у циљу заштите постојеће вегетације.
- Постојећу вегетацију на одређеним површинама максимално сачувати.
- У циљу спречавања наноса и смањења емисија у воду и земљиште предузимати сљедеће мјере заштите: Изводити радове заштите акумулације од засипања ријечним наносом у циљу смањења ријечног наноса односно смањења ерозија на подручју слива узводно од акумулације ХЕ Бук Бијела; Спровести грађевинске заштитне радове у коритима бујичних токова који су непосредне притоке акумулације односно ријеке Дрине узводно од акумулације.
- У случају појаве ерозивних процеса подузети хитне мјере стабилизације тла.
- Сав материјал од ископа који неће бити употребљен у току грађевинских активности привремено депоновати на за те намјене предвиђеним локацијама заштићеним од појаве ерозије.
- Избјегавати деградацију тла изван пројектом дефинисаног простора, те засјецање нагиба и узимање грађевинског материјала из падина подложних клизању.
- Очувати пољопривредно земљишта и очувати постојеће пољопривредне активности на предметној локацији.
- Очувати шумско земљиште и квалитет шуме, јер акумулација мијења климу и услове живота биљних шумских заједница, а нарочито су осетљиве рубне зоне језера.

У току експлоатације:

- Извршити чишћење растиња прије пуњења акумулације и уклањање површинског слоја земљишта које се може искористити за рекултивацију угрожених површина у току изградње ради заштите квалитета воде у акумулацији.
- Изградити систем за сакупљање и пречишћавање оборинских вода са манипулативних површина бране и машинске зграде, и изградити сепаратор суспендованих честица на овим мјестима.
- Редовно одржавати сливнике за прикупљање воде са манипулативних површина и сепараторе суспендованих честица.
- Испод трансформаторског постројења машинске зграде, као и испод турбина изградити непропусне танкване, уљне базене запремине довољне да могу примити

сво евентуално исцурјело турбинско или изолационо уље из система машинске зграде.

- Формирати ерозивне лијевкове у ријечном кориту непосредно иза слапишта на брани, током евакуације екстремно великих вода.
- Редовно прегледати обале акумулација и приступати санацији на мјестима гдје се уочи појава клизишта.
- Забрањено је испуштање отпадних и штетних материја у акумулацију узводно од бране.
- Изводити шумско-мелиоративне радове на мјестима које су највише захваћене ерозивним процесима.
- Диспозиција хидромеханичке опреме на преливима мора да омогућава брзо и веома оперативно управљање уставама да би се обезбиједило стабилно одржавање коте успора у акваторији, са строгим условима толеранције, као и врло оперативно отварање преливних поља у условима наиласка великих вода.
- Заштитне насипе димензионисати на велику воду вјероватноће 1% којима је могуће штитити приобаље.
- Изградити ефикасан дренажни систем да би се обезбиједило управљање нивоима подземних вода у приобаљу дуж планираног система.
- **Само пречишћене воде испуштати у крајњи реципијент у складу са Правилником о условима за испуштање отпадних вода у површинске воде („Службени Гласник Републике Српске“, број 44/01).**

3.2.4. Мјере за управљање отпадом

- Придржавати се Плана управљања отпадом припремљеним у складу са чланом 22. Закона о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“, бр. 111/13, 106/15, 16/18) и водити евиденцију о врстама, количини, мјесту настанка и третману отпада.
- Отпад који настаје на локацији предметног објекта, прикупљати и раздвајати на мјесту настанка у складу са Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Службени гласник Републике Српске“, бр. 19/15, 79/18), исти складиштити у намјенске контејнере и посуде, те збрињавати на основу уговора са овлашћеним оператерима.
- Опасни отпад раздвајати по врстама и прописно складиштити у намјенске контејнере, до момента преузимања од стране овлашћеног оператера за управљање опасним отпадом у складу са Правилником о начину складиштења, паковања и обиљежавања опасног отпада („Службени гласник Републике Српске“, број 49/15).
- На локацији мора бити постављен довољан број намјенских, водонепропусних контејнера и посуда за збрињавање неопасног и опасног отпада, са јасном назнаком о којој врсти и категоријама опасности се ради и исте поставити на локацију уређену за безбједно привремено складиштење отпада, заштићену од атмосферских утицаја.
- Редовно одржавати и чистити септичку јаму.
- Редовно одржавати и чистити сабирне уљне јаме испод турбина.
- Комунални отпад одлагати у затворене контејнере и закључити уговор са надлежном комуналном службом за његово збрињавање.
- Опасни отпад сакупљати и складиштити у металну бурад, заштићену од атмосферског утицаја и приступа неовлашћених лица, до збрињавања са овлашћеном институцијом.
- Спријечити неконтролисано расипање отпада.

- Одговорно лице дужно је водити евиденцију о отпаду који настаје обављањем активности у предметном постројењу у складу са Законом о управљању отпадом и Правилником о методологији прикупљања података о отпаду и њиховој евиденцији („Службени гласник Републике Српске“, број 71/15).
- Закључити уговоре са овлашћеним оператерима за збрињавање неопасног и опасног отпада, за одвоз и збрињавање ефлуената из сепаратора уља и масти, септичке јаме и другог отпада са локације пословног објекта, класификованог по Правилнику о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Службени гласник Републике Српске“, бр. 19/15 и 79/18).
- Редовно одржавати манипулативне просторе, сливнике, решетке и одводне канале.
- Категорије отпада које настају изградњом постројења, које се морају збринуте на прописани начин су:

17	ГРАЂЕВИНСКИ ОТПАД И ОТПАД ОД РУШЕЊА ОБЈЕКТА (УКЉУЧУЈУЋИ ИСКОПАНУ ЗЕМЉУ СА ОНЕЧИШЋЕНИХ/КОНТАМИНИРАНИХ ЛОКАЦИЈА)
17 01	бетон, опека/цигле, цријепови/плочице и керамика
17 01 01	бетон
17 01 02	опека/цигле
17 01 03	црјепови/плочице и керамика
17 01 06*	мјешавине или одвојене фракције бетона, опеке, цријепова/плочица и керамике које садрже опасне материје
17 01 07	мјешавине бетона, опеке, цријепова/плочица и керамике које нису наведене под 17 01 06
17 02	дрво, стакло и пластика
17 02 01	дрво
17 02 02	стакло
17 02 03	пластика
17 03	мјешавине битумена, (угљени) катран и производи који садрже катран
17 03 01*	мјешавине битумена које садрже угљени катран
17 04	метали (укључујући њихове легуре)
17 04 01	бакар, бронза, месинг
17 04 02	алуминијум
17 04 05	жељезо и челик
17 04 06	калај
17 04 07	мијешани метали
17 04 09*	метални отпад онечишћен/контаминиран опасним материјема
17 04 10*	каблови који садрже уље, (угљени) катран и друге опасне материје
17 05	земља (укључујући ископану земљу с онечишћених/контаминираних локација), камење и ископ од рада багера
17 05 04	земља и камење који нису наведени под 17 05 03
17 05 06	ископана земља која није наведена под 17 05 05
17 05 08	шљунак који није наведен под 17 05 07
17 06	изолациони материјали и грађевински материјали који садрже азбест
17 06 03*	остали изолацијски материјали који се састоје од или садрже опасне твари
17 06 04	изолациони материјали који нису наведени под 17 06 01 и 17 06 03

- Категорије отпада које настају радом постројења, које се морају збринуте на прописани начин су:

20 01 08	биоразградиви кухињски отпад
20 01 99	остале фракције које нису другачије спецификоване
20 03 04	муљеви из септичке јаме
20 03 07	кабасти отпад
13 01 13*	отпадна хидраулична уља - остала хидраулична уља
13 03 10*	отпадна уља за изолацију и пренос топлоте – остала уља за изолацију и пренос топлоте
15 01 10*	амбалажа која садржи остатке опасних супстанци или је контаминирана опасним супстанцама
15 02 02*	крпе за брисање, заштитна одјећа, који су контаминирани опасним супстанцама

*Опасан отпад

3.2.5. Мјере за заштиту флоре и фауне

У току изградње:

- Ограничити крчење вегетације и кретање грађевинских машина, механизације и транспортних средстава, искључиво у простору одобреном по Главном пројекту.
- У циљу заштите околне фауне и њеног што мањег узнемиравања користити технички исправну грађевинску механизацију са што мањим степеном емисије штетних продуката сагоријевања, буке и вибрација а организацијом градилишта и фазним начином изградње бране омогућити пролазе, приступе појилиштима, хранилиштима.
- Сјечу шуме на падинама које окружују језеро вршити у складу са заштитом акумулације - да се спречи ерозија и засипање језера и да се спречи клизање земљишта.
- Ажурирати податке о годишњем протоку ријеке Дрине на профилу ХЕ „Бук Бијела“, те на основу додатних мјерења и испитивања урадити нову хидролошку студију и дефинисати еколошки прихватљив проток у складу са чланом 65. Закона о водама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 50/06, 92/09, 121/12 и 74/17).
- Што већи дио објекта реализовати у кориту за велику воду, на сувом, а затим у маловодном дијелу године реализовати дио објекта који се налази у проточном дијелу корита.
- Због заштите риба организација градилишта се мора обавити уз следеће услове:
 - Све вријеме током грађења се мора обезбиједити несметана проточност корита, како не би биле угрожене рибе на низводним дионицама.
 - При реализацији привремених загата у току ријеке, ради реализацији фазе преграђивања основног корита, предузети све мјере за заштиту риба, а евентуално заробљене рибе унутар привремених загата се морају под контролом чланова риболовачке организације пребацити у проточни дио корита.
 - Све активности на градилишту које имају интеракције са рибљим популацијама морају обављати у координацији са риболовачком организацијом и еколошким инспекторима.
 - Након завршетка радова посебну пажњу посветити фази спуштања затварача на преливним пољима, ради пуњења акваторија, а у тој фази се динамика спуштања затварача мора прилагодити захтјеву да се обезбиједи неопходна проточност на низводном току ријеке.

У току експлоатације:

- Изградити објекат (рибљу преводницу – рибљу стазу) у склопу бране ХЕ „Бук Бијела“ за несметан прелаз риба, у складу са чл. 73. Закона о рибарству („Службени гласник Републике Српске“, број 72/12).
- Реконструисати постојеће мријестилиште током изградње ХЕ „Бук Бијела“, исто користити за мријест поточне пастрмке, липљена и других салмониди, а које би се користиле за порибљавање Дрине и околних притока.
- Вршити порибљавање вода које су под утицајем изградње хидроелектране и формирања акумулације.
- Приликом вјештачког порибљавања дозвољено је уношење искључиво аутохтоних рибљих врста.
- Послије формирања акумулације строго забранити уношење грабљивих врста риба.
- Заштитити мријесне потоке за размножавање младице (Трешњица и Дрињача) од отпадних фекалних вода.
- Одабрати турбине са заштитом за рибе (концепција одвраћања рибе од кретања у правцу турбина).
- Континуирано пратити стање рибље популације у сарадњи са локалним спортско-риболовним друштвима, у низводним и узводним дијеловима ријеке Дрине уз ангажовање стручних лица из области ихтиологије, која ће урадити анализу и процјену штете рибљем фонду која може настати у току градње и у току експлоатације ХЕ „Бук Бијела“ и узети активно учешће у порибљавању и обнављању рибљег фонда.
- Утврдити поремећај миграторних путева (првенствено узводно), као и природне равнотеже и прираста ихтиофауне и других акватичних организама, те урадити план санације и редовног вјештачког порибљавања и одржавања аутохтоних врста.
- Одржавати еколошки прихватљиви проток на преградном мјесту – брани, који се утврђује на основу хидролошких особина водног тијела за карактеристичне сезоне, као минимални средњи мјесечни проток деведесетпетпостотне обезбјеђености, на основу члана 65. Закона о водама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 50/06, 92/09, 121/12 и 74/17).
- Безусловно поштовати водопривредни и биолошки минимум у циљу заштите цијелог екосистема, поготово у сушном период и спроводити мјере из Водне дозволе.
- Контролисати рад хидроелектране у смислу спречавања наглих промјена висине водостаја, посебно у периоду мријеста риба.
- Вршити контролисано испуштање воде кроз темељни испуст.
- Поставити знакове којима се обиљежавају рибарска подручја.
- Забранити риболов са круне бране.
- Строго се придржавати свих одредби утврђених у Закону о рибарству („Службени гласник Републике Српске“ број 72/12).

3.2.6. Мјере за заштиту пејзажа

У току изградње:

- Ограничити крчење и скидање вегетације само на површинама гдје је то неопходно.
- Забрањује се извођење било којих других радова осим предвиђених пројектом.
- Није дозвољено извођење радова којим би се реметио или мијењао правац водотока, као ни радови на регулацији ријечног корита без претходне сагласности надлежних институција.
- Најстроже је забрањено депоновање било које врсте отпада на предметној локацији, без за то потребних одобрења.

- Све инсталације на локацији морају бити изведене у складу са пројектном документацијом.
- Трасе будућих далековаода којима ће хидроелектране бити спојени са главним водовима електр енергетског система морају бити пројектоване уз минимално нарушавање природних и амбијенталних вриједности, а пројекти достављени Републичком заводу за заштиту културно-историјског и природног наслеђа на увид.
- Објекти хидроелектране морају бити минималних габарита у којима је могуће вршити процес производње.
- Обликовању објеката посветити посебну пажњу како се не би нарушиле карактеристике природног окружења.
- Препоручује се примјена природних материјала (камен, дрво) у што већој мјери.
- У спољној обради избјегавати употребу видљивог бетона, лима, пластичних материјала.
- По завршетку радова имплементирати пројекат вањског уређења.
- Након извршених радова обавезно спровести мјере рекултивације и санације терена.
- Послије завршетка изградње свих објеката извршити потпуно уређење простора, површине уредити према пројекту рекултивације, а читав простор око главних објеката система након завршетка изградње хортикултурно уредити на начин да визуелно оплемени простор, те уредити обале ријеке Дрине.
- Пејзажно уређење локације извести као слободно, уз употребу искључиво аутохтоне вегетације.

У току експлоатације:

- Уредити обале и одржавати чистоћу површинских вода и обале, што доприноси уклапању и прихватљивости хидроакумулације у простору.
- Имплементирати квалитетан пројекат вањског и хортикултурног уређења, ради уклапања и прихватљивости новоформираних објеката у амбијенталну цјелину.
- Акумулацију добрим пројектом претворити у амбијент са богатим садржајем за одмор и рекреацију, изградити пјешачке и саобраћајне комуникације, те друге инфраструктуре уз језера, а воду обогатити рибом.

3.2.7. Мјере за заштиту културно – историјског и природног наслеђа

- Уколико се у току извођења радова наиђе на археолошки локалитет, а за који се претпоставља да има статус културног добра, о томе обавјестити Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа и предузети све мјере како се културно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.
- Уколико се у току извођења радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког или минеролошко-петрографског порјекла, а за које се претпоставља да има статус споменика природе, обавјестити Републички завод за заштиту културно историјског и природног наслеђа и предузети све мјере како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.

3.2.8. Мјере заштите здравља људи

У току изградње:

- За објекте лоциране у подручју акумулације и бране, а које није могуће избјећи, обезбиједити адекватну накнаду.
- У случају потребе изградити одговарајућу инфраструктуру, како би се обезбиједила неометана комуникација локалног становништва између насеља и њихових имања.

У току експлоатације:

- Мјере заштите здравља становништва у току експлоатације нису потребне.
- Извршити обавјештавање уколико се појави било који негативан утицај на здравље људи и животну средину у току извођења пројекта изградње и експлоатације енергетског објекта ХЕ „Бук Бијела“.

3.2.9. Мјере које се предузимају у случају инцидентних ситуација

- Унапријед предвидјети процедуре заштите у случају хаварије возила која превозе опасне материје и нафтне деривате, пошто у близини система пролази магистрални пут.
- За санирање и локализацију загађења које би наступило у случају истицања трансформаторског уља, предвидјети одговарајуће диспозиционе елементе на тим објектима, који се састоје од сабирних канала испод трафоа и базена за сакупљање уља, како исто не би доспјело у ријеку.
- Све објекте пројектовати по критеријумима хидрауличке, статичке и конструкцијске стабилности, којима се остварује њихова максимална безбједност, те их опремити оскултационим инструментима за праћење понашања објеката током експлоатације, као и мрежом геодетских тачака и репера за праћење понашања (помјерања) конструкције.
- Евентуални кварови на сегментним затварачима морају се одмах санирати, како би оперативна расположивост свих затварача била увијек потпуна, што је важно због могућности изненадног наиласка великих вода које би захтјевале потпуну расположивост свих затварача преливних поља.
- Да би се обезбиједила могућност одржавања и поправке, поља затварача требају бити опремљене водилицама за ремонтне табластих затварача, који морају да буду увијек потпуно расположиви за брзо и оперативно постављање на оном пољу на коме је потребна интервенција на поправци или одржавању сегментног затварача.
- У случају оштећења заштитних насипа процедура дјеловања је условљена локацијом и карактером оштећења, а уколико се оштећење насипа може санирати без обарања кота у језеру, то треба одмах учинити, јер такво оштећење представља потенцијалну опасност у случају наиласка таласа великих вода, а уколико је оштећење насипа већих размјера, потребно је обарање кота успора у језеру и то се обавља постепеним отварањем устава по унапријед прописаној процедури.
- Свим активностима на обарању коте у језерима и промјенама режима течења у односу на уобичајене дневне режиме, мора да претходи благовремено обавјештавање јавности, како би се људи на вријеме могли уклонити из низводних зона које ће бити подвргнуте режиму неустаљеног течења током процедуре отварања преливних поља, те је потребно предвидјети возило са звучником, које би прије почетка процедуре отварања устава прошло дуж низводног потеза ријеке, упозоравајући да ће се обавити такав управљачки маневар.
- Дефинисати лице задужено да прати и осматра хидроенергетске објекте у фази изградње и експлоатације вода, односно заштиту биодиверзитета и лице које управља системом обавјештавања и узбуњивања у случају инцидентних ситуација.
- Након евакуације таласа великих вода, посебно оних дужег трајања, искористити први наредни период мањих вода да се провјери стање конструкција слапишта на свим преградама, а евентуална оштећења одмах санирати, како се не би ширио оштећени ерозиони кавус слапишта, угрожавајући бетонски праг бране.

- У случају земљотреса који би изазвао оштећења објеката у окружењу, обавити одмах визуелни преглед преградних објеката и механичке опреме на њима, а истовремено извршити и ванредна читавања свих оскултационих инструмената у циљу провере понашања објеката, а по потреби и ванредно геодетско снимање, уколико постоји индикација да је дошло до непланираних помјерања конструкције преграда.

3.2.10. Мјере за спречавање прекограничних утицаја

- Нису потребне додатне мјере за спречавање, смањење или ублажавање прекограничног утицаја, у односу на мјере које су већ утврђене овим рјешењем, с обзиром да је у Доказима уз захтјев за издавање еколошке дозволе наведено да реализација пројекта неће имати значајне утицаје на животну средину у прекограничном контексту.

3.2.11. Мјере након затварања постројења

- У случају престанка рада постројења или уклањања објекта извршити процјену утицаја на животну средину.

3.3. Одговорно лице овог постројења је дужно да предузме и остале активности и мјере за смањење емисија из погона, а које су наведене у Доказима уз захтјев за издавање еколошке дозволе, децембар 2019. године.

4. Приликом рада постројења не смију се прекорачити граничне вриједности за загађујуће материје и то:

4.1. Вриједности квалитета ваздуха морају бити усклађене са граничним вриједностима нивоа загађујућих материја у ваздуху утврђене Уредбом о вриједностима квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“, број 124/12).

Граничне вриједности, толерантне вриједности и граница толеранције за заштиту здравља људи за сумпор-диоксид, азот-диоксид, суспендоване честице (PM₁₀, PM_{2.5}), олово, бензен и угљен-моноксид:

Период узимања средње вриједности мјерења	Гранична вриједност	Граница толеранције	Толерантна вриједност
Сумпор-диоксид			
Један сат	350 µg/m ³	150 µg/m ³	500 µg/m ³
Један дан	125 µg/m ³	-	125 µg/m ³
Календарска година	50 µg/m ³	-	50 µg/m ³
Азот-диоксид			
Један сат	150 µg/m ³	75 µg/m ³	225 µg/m ³
Један дан	85 µg/m ³	40 µg/m ³	125 µg/m ³
Календарска година	40 µg/m ³	20 µg/m ³	60 µg/m ³
Суспендоване честице PM₁₀			
Један дан	50 µg/m ³	25 µg/m ³	75 µg/m ³
Календарска година	40 µg/m ³	8 µg/m ³	48 µg/m ³
Суспендоване честице PM_{2.5} СТАДИЈУМ 1			
Календарска година	25 µg/m ³	5 µg/m ³	30 µg/m ³
Суспендоване честице PM_{2.5} СТАДИЈУМ 2			

Календарска година	20 µg/m ³	-	20 µg/m ³
Олово			
Један дан	1 µg/m ³	-	1 µg/m ³
Календарска година	0,5 µg/m ³	0,5 µg/m ³	1 µg/m ³
Бензен			
Календарска година	5 µg/m ³	3 µg/m ³	8 µg/m ³
Угљен-моноксид			
Максимална дневна осмочасовна средња вриједност	10 mg/m ³	6 mg/m ³	16 mg/m ³
Један дан	5 mg/m ³	5 mg/m ³	10 mg/m ³
Календарска година	3 mg/m ³	-	3 mg/m ³

Циљна вриједност за суспендоване честице PM_{2,5}

Период узимања средње вриједности мјерења	Циљна вриједност
Календарска година	25 µg/m ³

Циљна вриједност за приземни озон

Циљ	Период рачунања просјечне вриједности	Циљна вриједност
Заштита здравља људи	Максимална дневна осмочасовна средња вриједност	120 µg/m ³
Заштита вегетације	Од маја до јула	18 000 µg/m ³

Циљна вриједност за арсен, кадмијум, никл и бензо(а)пирен

Загађујућа материја	Циљна вриједност
Арсен	6 ng/m ³
Кадмијум	5 ng/m ³
Никл	20 ng/m ³
Бензо(а)пирен	1 ng/m ³

4.2. Дозвољени нивои вањске буке према Правилнику о дозвољеним границама интензитета звука и шума (Сл. лист СРБиХ, бр. 46/89):

Подручје (зона)	Намјена подручја	Највише дозвољени нивои вањске буке dB (A)	
		Еквивалентни нивои L _{eq}	
		Дан	Ноћ
I	Болничко, љечилишно	45	40
II	Туристичко, рекреацијско, опоравилишно	50	40
III	Чисто стамбено, васпитно-образовне и здравствене институције, јавне зелене и рекреационе површине	55	45
IV	Трговачко, пословно, стамбено и стамбено уз саобраћајне коридоре, складишта без тешког транспорта	60	50
V	Пословно, управно, трговачко, занатско, сервисно	65	60

VI	Индустријско, складишно, сервисно и саобраћајно подручје без станова	70	70
----	--	----	----

Дјеловање буке изван локације постројења не смије да прелази дозвољену границу за трећу зону, обзиром да се у овом случају ради о овој намјени подручја.

4.3. Граничне вриједности за квалитет воде, у складу са Правилником о условима испуштања отпадних вода у површинске воде („Службени гласник Републике Српске“, број 44/01):

Редни број	Параметар	Јединица мере	Гранична вредност
1.	Температура воде	°C	30
2.	pH		6,5-9,0
3.	Алкалитет	mg. CaCO ³ /l	-
4.	Електропроводљивост	μS/cm	-
5.	Остатак испарења-укупни	mg/l	-
6.	Остатак-нефилтрабилни	mg/l	35
7.	Остатак-филтрабилни	mg/l	-
8.	Суспендоване материје по <i>Imhoff-u</i>	ml taloga/l	0,5
9.	Растворени кисеоник	mg/l	-
		% засићења	
10.	НРК	mg/l	125
11.	ВРК ₅	mg/l	25
12.	Амонијачни азот	mg/l	10
	Амонијак	mg/l	-
13.	Нитритни азот	mg/l	1
14.	Нитратни азот	mg/l	10
15.	Укупни азот	mg/l	15
16.	Укупни фосфор	mg/l	3
17.	Масти и уља	mg/l	-
18.	Гвожђе	mg/l	2 000
19.	Кадмијум	mg/l	10
20.	Манган	mg/l	500
21.	Никл	mg/l	10
22.	Олово	mg/l	10
23.	Укупни хром	mg/l	100
24.	Цинк	mg/l	1 000

Параметри квалитета површинских водотока дефинисани су Уредбом о класификацији вода и категоризацији водотока („Службени гласник Републике Српске“ број 42/01).

Параметар	Класа квалитета површинских вода
-----------	----------------------------------

	I	II	III	IV	V
pH – вриједност	6,8–8,5	6,8–8,8	6,5-9,0	6,5–9,5	<6,5;>9,5
Алкалитет, као CaCO ₃ , g/m ³	>175	175-150	150-100	100-50	<50
Укупна тврдоћа, као CaCO ₃ , g/m ³	>160	160-140	140-100	100-70	<70
Електропроводљивост, μS/cm	<400	400-600	600-800	800-1500	>1500
Укупне чврсте материје, g/m ³	<300	300-350	350-450	450-600	>600
Укупне сусп. материје, g/m ³	<2	2-5	5-10	10-15	>15
Растворени кисеоник, g/m ³	>7	7-6	6-4	4-3	<3
Засићеност кисеоником, %	80-100	80-70	70-50	50-20	<20
Презасићеност кисеоником		110-120	120-130	130-150	>150
БПК5 при 20°C, g O ₂ /m ³	<2	2-4	4-7	7-15	>15
ХПК из KMnO ₄ , g O ₂ /m ³	<6	6-10	10-15	15-30	>30
Амонијачни азот, g/m ³	<0,1	0,1-0,2	0,2-0,4	0,4-1,0	>1,0
Нитритни азот, g/m ³	<0,01	0,01-0,03	0,03-0,05	0,05-0,2	>0,2
Нитратни азот, g/m ³	<1	1-6	6-12	12-30	>30
Фосфор, g/m ³	<0,01	0,01-0,03	0,03-0,05	0,05-0,1	>0,1
РАН, mg/m ³	<0,1	0,1-0,2	0,1-0,2	0,2-0,5	>0,5
PCBs, mg/m ³	<0,01	<0,02	0,02-0,04	0,04-0,06	>0,06
Фенолни индекс, mg/m ³	<1	1-3	3-5	5-10	>10
Минерална уља, mg/m ³	<10	10-20	20-50	50-100	>100
Детерџенти, mg/m ³	<100	100-200	200-300	300-500	>500
Гвожђе, mg/m ³	<100	100-200	200-500	500-1000	>1000
Манган, mg/m ³	<50	50-100	100-200	200-400	>400
Олово, mg/m ³	<0,1	0,1-0,5	0,5-2	2-5	>5
Кадијум, mg/m ³	-	0,05-1	1-2	2-5	>5
Арсен, mg/m ³	<10	10-20	20-40	50-70	>70
Укупни хром, mg/m ³	<5	5-15	15-30	30-50	>50
Сулфати, g/m ³	<50	50-75	75-100	100-150	>150
Хлориди, g/m ³	<20	20-40	40-100	100-200	>200
Флуориди, g/m ³	<0,5	0,5-0,7	0,7-1,0	1,0-1,7	>1,7
Укупни колиформи, N/100ml	<50	50-5000	5*103- 5*104	5*104- 5*105	>105

4.4. Максимално дозвољене количине (МДК) опасних и штетних материја за индустријска и пољопривредна земљишта према доступним међународним стандардима и прописима окружења:

Редни број	Елемент	Индустријско земљиште	Пољопривредно земљиште (mg/kg)	
		Холандски стандарди 2009, интервентне вриједности	The European Council Regulation EEC No 2092/91	Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у пољопривредном земљишту и води за наводњавање и методама за њихово испитивање („Службени гласник Републике Српске“ број 56/16)

				Пјесковито земљиште	Прашкасто-иловасто земљиште	Глиновито земљиште
1.	Олово (Pb)	530	100	50	100	150
2.	Никл (Ni)	210	50	30	50	75
3.	Кадмијум (Cd)	12	2	0,5	1,0	2
4.	Хром (Cr)	380	150	40	80	120
5.	Цинк (Zn)	-	-	60	150	200
6.	Жива (Hg)	-	-	0,5	1	1,5

5. Мониторинг

5.1 Мониторинг за вријеме изградње:

Мониторинг квалитета ваздуха:

У низводном подручју извођења грађевинских радова на ХЕ „Бук Бијела“, према Фочи инсталирати комплетну станицу/опрему за мониторинг квалитета ваздуха. Позиција ове станице мора бити одабрана тако да може да региструје утицаје на ваздух који ће настати током изградње бране, машинске зграде и осталих помоћних објеката овог система, узимајући у обзир топографију и метеорологију. Аутоматска мјерна станица треба да буде у континуираном, непрекидном раду за вријеме извођења радова.

Према Уредби о вриједностима квалитета ваздуха мониторинг квалитета ваздуха подразумијева:

- Сумпорни оксиди SO₂,
- Лебдеће честице PM₁₀, PM_{2,5},
- Азотни оксиди: NO, NO₂ NO_x,
- Озон O₃,
- Угљиководоници,
- Параметри вјетра: брзина и смјер вјетра,
- Хидрометеоролошки параметри: температура, релативна влажност и атмосферски притисак.

Мониторинг буке:

- У склопу мониторинга еквивалентног нивоа буке, у околини објекта предметног хидроенергетског система, вршити мјерења нивоа буке на отвореном простору на карактеристичним позицијама и на граници буком најугроженијих зона.
- На почетку извођења радова на изградњи извршити мјерења нивоа буке код најближих стамбених објеката узимајући у обзир топографију и метеорологију.
- Вршити мјерења еквивалентног нивоа буке на почетку извођења радова и у току изградње објекта предметног хидроенергетског система, односно за вријеме извођења радова.
- **Прва мјерења треба урадити одмах по увођењу грађевинских машина на градилишта или одмах по почетку радњи** које имају за посљедицу ширење буке у околину.
- Послије тог првог мјерења, **редовна следећа мјерења вршити сваких мјесец дана или по налогу надлежног инспектора**, ако се приликом извођења радова на изградњи

и експлоатацији објекта предметног хидроенергетског система појаве прекомјерни извори буке.

- У току експлоатације објекта вршити мјерења нивоа буке на отвореном простору на локацији машинске зграде, односно бране **два пута годишње**, дневно и ноћно мјерење еквивалентног нивоа буке, или по налогу еколошког инспектора, у складу са Правилником о дозвољеним границама интензитета звука и шума („Службени лист СРБиХ бр. 46/89).

Мониторинг вода:

Мониторинг квалитета воде ријеке Дрине:

- Мониторинг воде ријеке Дрине мора бити обезбјеђен на најмање **једној локацији низводно** од сваког захвата грађевинских радова у кориту ријеке и обавезно на **једном мјесту узводно** од свих грађевинских радова како би се могли пратити утицају извођења тих радова на квалитет водотока.
- Станице за мониторинг морају обезбиједити **континуирано мјерење квалитета воде ријеке као и протока ријеке**. Параметри квалитета воде који се буду пратили морају обавезно да укључују **мутнућу, концентрацију раствореног кисеоника и температуру воде**.
- Све станице морају бити аутоматске и увезане у водоинформациони систем Републике Српске. Поред наведених основних параметара потребно је пратити још и:
 - рН – вриједност,
 - температура,
 - амонијачни азот, нитритни азот, нитратни азот,
 - фосфор,
 - талог након 0,5 h таложења,
 - укупне суспендоване материје,
 - БПК5 при 20°C,
 - ХПК дихроматни,
 - РАН,
 - минерална уља.
 - детерџенти,
 - гвожђе,
 - манган,
 - олово,
 - кадмијум,
 - арсен,
 - укупно хром,
 - сулфати,
 - хлориди, флуориди.

Мониторинг подземне воде:

- Код објеката бране, у зони акумулације и дуж низводног дијела водотока ријеке Дрине уградити пијезометре којима би се могао пратити утицај формирања акумулација и новонастали мањак воде у низводном дијелу, на ниво подземних вода.
- Мјерења **морају бити континуирана** и вршена уз помоћу аутоматске опреме за мјерење квалитета воде и за мјерење протока и нивоа.
- Систем мора да има јединицу за узорковање и мора бити увезан у водоинформациони систем Републике Српске.
- Осматрати исте параметре као код мониторинга површинских вода.

Мониторинг земљишта

Мониторинг стања земљишта вршити у току формирања акумулације у циљу праћења евентуалне појаве клизишта и предузимања потребних санационих и противерозионих мјера на уоченим мјестима.

Мониторинг ихтиофауне и акватичних заједница воде

- Због очекиваних утицаја и у складу са њима дефинисаних мјера за спречавање или смањење истих, у току изградње проводити и мониторинг ихтиофауне и акватичних заједница воде.
- Пратити ихтиофауну (насеље риба) и акватичне заједнице воде – биотски мониторинг (организми дна – бентос), организми површине воде на граници према атмосферском екосистему - неустон, организми површинских слојева воде - планктон, организми нектона, а предметни мониторинг вршити у прибранском подручју хидроелектране, средишњем и узводном дијелу хидроелектране, ријечном току Дрине прије и после акумулационог језера.

Хидрометеоролошка мјерења:

Ова мјерења вршити узводно од акумулације у централном дијелу слива и на уређеном мјерном профилу низводно од преградног мјеста и низводно од машинске зграде, те пратити следеће параметре:

- мјерење водостаја,
- мјерење температура воде,
- мјерење температура ваздуха на лицу бране,
- мјерење температуре бетона,
- мјерење температуре и влажности ваздуха,
- мјерење падавина.

Мониторинг отпада:

Успоставити евиденцију о производњи, врстама отпада, прикупљању и коначном збрињавању отпада.

5.2. Мониторинг у току експлоатације:

- У фази пројектовања и грађења ХЕ „Бук Бијела“, у само тијело бране уградити инструменте за праћење понашања бране, прије пуњења акумулације.
- У склопу Главног пројекта израдити програм техничког осматрања бране, околног терена и приобаља.
- Праћење понашања бране, објеката и приобаља, вршити путем следећих метода:
 - Геодетска мјерења:
 - хоризонтална, радијална и тангенцијална помјерања,
 - вертикална помјерања.

Геодетским мјерењима на брани одређују се апсолутна хоризонтална помјерења одређеног броја тачака на брани у два правца радијално и тангенцијално, односно у правцу и управно на правац тока ријеке, као и у вертикалном правцу - слијегање.

Ова мјерења обављати тригонометријском методом са мреже непокретних тачака довољно удаљених од бране. Мјерења обављати **два пута годишње** и то у прољеће и у јесен.

Постављање тачака у правац или у вертикалну равнину обављати **једном мјесечно**, а овим мјерењима одређује се хоризонтално помјерање, у правцу тока ријеке, тачака на круни бране у односу на одабране тачке на лијевој и десној страни бране.

- Механичкотелеметријска мјерења:
 - рад дилатационих спојница између блокова,

- релативно хоризонтално помјерање дијелова конструкције,
- ротација дијелова конструкције,
- напони у темељној спојници,
- напони у тијелу бране.

Механичкотелеметријска мјерења подразумијевају мјерења рада дилатационих спојница између блокова, релативно хоризонтално помјерање дијелова конструкције, ротацију дијелова конструкције, напоне у темељној спојници и напоне у тијелу бране и ова мјерења проводити **једном мјесечно** у циљу оцјене стабилности бране.

- Хидрогеолошка мјерења:
 - мјерење на узгонским бушотинама,
 - мјерење на дренажним бушотинама,
 - мјерење нивоа подземних вода на пијезобушотинама,
 - протицаји на преливима и галеријама,
 - мјерење провирних вода испод тијела бране у кориту ријеке,
 - ниво подземне воде у блоковима.

Хидрогеолошка мјерења подразумијевају мјерење релевантних пијезометарских (нивометријских) вриједности у тијелу и боковима бране, количини провирних вода, количини дренажних вода, физичко-хемијских карактеристика вода.

Пијезометријска (нивометријска) опажања треба да се обављају у боковима и тијелу бране од стране службе за оскултацију, а динамика опажања треба да је усклађена **на два пута мјесечно** односно на сваких петнаест дана.

Остале активност које треба да се проводе у оквиру ових мјерења, а приликом читавања пијезометара у тијелу бране су отварање вентила, регистровање степена замућености воде након 10—15 минута истицања и мјерења температуре воде, а ове активности проводити **једанпут мјесечно**, односно у вријеме једног читавања пијезометара у брани.

- Хидрометеоролошка мјерења на истим мјестима као и за вријеме изградње:
 - мјерење водостаја,
 - мјерење температуре воде,
 - мјерење температуре ваздуха на лицу бране,
 - мјерење температуре бетона,
 - мјерење температуре и влажности ваздуха,
 - мјерење падавина.

Хидролошка мјерења – квантитативна:

Хидролошка осматрања треба да се састоје од неколико паралелних хидрометријских активности које се обављају на хидролошким станицама на брани и у сливу Дрине.

Активности су сљедеће:

- мјерење протицаја воде и гарантованог еколошког протока	дневно
- мјерење суспендованог наноса	трогодишње
- анализа квалитета воде	мјесечно
- мјерење температуре воде	дневно
- мјерење превирања (у слапишту)	4 пута год.
- мјерење нивоа (запремине) воде у акумулацији	дневно

- мјерење нивоа воде узводно и низводно од акумулације, уз претходно утврђивање криве протока мјерних профила, као и повремена њихова контрола дневно
- Ова мјерења дијелом се могу изводи на новим станицама, које ће бити потребно инсталирати и прије почетка градње, а то треба да буду аутоматске хидролошке станице на мјестима непосредно низводно од планиране бране, која ће до изградње бране представљати мјерење протицаја Дрине на преградном профилу, а након изградње бране представљати мјерење протицаја доње воде, односно мјерења укупног истицања кроз брану и хидроелектрану.

Хидролошка мјерења – квалитативна:

Поред квантитативних мјерења у току експлоатације вршити и квалитативна мјерења воде, што подразумјева обавезу корисника хидроелектране да редовно прати квалитет воде који обухвата сљедеће профиле:

- на улазу у акумулацију,
- низводно од акумулације и
- неколико карактеристичних профила дуж акумулације.

Пратити основне физичко-хемијске параметри квалитета воде по дубини и седимената, и то **на мјесечном нивоу**. Поред основних параметара потребно је пратити и то **четири пута годишње**:

- рН – вриједност;	- детерџенти,
- температура,	- гвожђе,
- амонијачни азот, нитритни азот, нитратни азот,	- манган,
- фосфор,	- олово,
- талог након 0,5 h таложења,	- кадмијум,
- укупне суспендоване материје,	- арсен,
- БПК ₅ при 20°C,	- укупно хром,
- ХПК дихроматни,	- сулфати,
- РАН,	- хлориди, флуориди.
- минерална уља,	- уз обавезно укључену мутноћу и температуру воде.

Метеоролошка мјерења:

- За потребе метеоролошких мјерења успоставити **аутоматске метеоролошке станице** на локалитетима профила ХЕ Бук Бијела и ХЕ Фоча, ради праћења свих потребних метеоролошких података.
- Ове аутоматске метеоролошке станице морају бити опремљене сензорима и опремом за мјерење основних мјерних величина:
 - падавина,
 - температуре ваздуха,
 - влажности ваздуха,
 - правца и брзине вјетра,
 - дебљине и густине сњежног покривача,
 - испаравања са површине воде,
 - облачности,
 - трајање сунчевог сјаја,

- остале метеоролошке појаве (лед, магла, иње и др.).
- Метеоролошка мјерења обављају се свакодневно а по правилима и упуствима Републичког хидрометеоролошког завода Републике Српске.
- Омогућити константно архивирање мјерених података у дискретизацији 1 час, а по потреби и чешће (за одређивање динамике кишних периода).
- Сеизмичка мјерења
- Визуелни прегледи објеката и падина на ободу акумулације.

Сеизмичка мјерења подразумјевају мјерења евентуалних сеизмичких активности у ближој и широј околини, а потребно је да се обављају на тијелу и у околини брана **непрекидно**, тако да се региструју сви потреси.

Визуелни прегледи:

- Визуелно запажање је исто тако важно као и остала осматрања, тако да је визуелно осматрање и регистровање извјесних појава на брани и околини потребно **вршити стално**, а све појаве које се запазе да се региструју.
- Једном мјесечно треба да се раде извјештаји о визуелном прегледу током мјесеца који ће садржавати евентуалне појаве које се запазе, као што су напрслине, процуривања, извори, замућивање, испирања, одрони, велике воде.

Мониторинг стања обале:

Мониторинг стања обале око хидроелектране и акумулације обављати са циљем:

- утврђивање стања у којем се налази обала, објекти и инфраструктура на које постројење и акумулација имају непосредан утицај,
- визуелних прегледа нестабилних и условно стабилних појава по ободу акумулације,
- геодетска осматрања репера на клизиштима и
- осматрања нивоа подземних вода.
- Овај мониторинг проводи се на обе стране акумулације, узводно и низводно од бране **два пута годишње и после евентуалног наглог пражњења акумулације**, а у циљу контроле стања постојећих клизишта и уочавања нових, те планирања мјера за санацију.

Мониторинг акумулације:

- Након пуњења акумулације остаће потопљен дио вегетације чије разлагање може трајати и 10 година и захтјева значајне количне кисеоника. Истовремено, доћи ће до стварања велике количине водоник сулфида и амонијака као продукта распадања. Овакво разлагање има неповољан утицај на приобално подручје и живот организама у језеру. По завршетку процеса распадања ове штетне материје нестаће из језера и неће бити накнадног њиховог дејства.
- Након тога доћи ће до формирања нових равнотежних односа у језеру, евентуалне еутрофикације језера због присуства органских материја у водама које дотичу што за посљедицу има промјењен режим транспорта кисеоника у језеру.
- Због свега наведеног неопходно је извршити испитивања нултог стања, пратити све евентуалне промјене током коришћења акумулације уз регистровање свих евентуалних загађивача.

- Ради прогнозе биолошких процеса, који се могу одвијати у језеру неопходна је израда математичког модела.

Мониторинг флоре и фауне:

- Утврдити штету нанесену флори и фауни у подручју одмах након завршетка изградње и пуњења акумулације.
- Периодично вршити провјеру ефеката порибљавања на рибљи фонд слива кроз праћење стање ихтиофауне у ријеци и акумулацији (врсте и популације).

Мониторинг ихтиофауне и акватичних заједница воде:

- У току експлоатације вршити праћење квалитативног и квантитативног састава популација карактеристичних рибљих врста горњег и средњег тока ријеке Дрине, организама дна (бентос), организама животних заједница неустон, планктон, нектон и макрофитска вегетација воде, те праћење здравственог стања ихтиофауне.

Мониторинг шума и пољопривредног земљишта:

- Праћење и контрола коришћења површина на сливу акумулације, како би се благовремено спровеле евентуалне мјере у циљу заштите од уноса нутријената у акумулацију, као и мјере у циљу заштите од засипања акумулационог простора.

5.3. Одговорно лице дужно је мониторинг вршити путем овлашћеног правног лица.

5.4. Уколико измјерене вриједности једног или више контролисних параметара из табеле мониторинга буду изнад дозвољених граничних вриједности, одговорно лице дужно је одмах предузети мјере којима ће се прекорачене вриједности довести у дозвољене и извршити ванредно мјерење за наведени параметар, те о предузетим активностима и извршеном мониторингу обавјестити надлежни инспекцијски орган.

5.5. Одговорно лице дужно је без одлагања пријавити надлежном инспекцијском органу сваку случајну или непредвиђену незгоду или инцидент који значајно утиче на животну средину.

5.6. Одговорно лице постројења дужно је поступати по члану 8. Правилника о методологији и начину вођења регистра постројења и загађивача („Службени гласник Републике Српске“, број 92/07) и о томе извјештавати Републички хидрометеоролошки завод Републике Српске.

6. Саставни дио овог рјешења чине „Докази уз захтјев за издавање еколошке дозволе, децембар 2019“ израђени од овлашћене институције Институт за грађевинарство „ИГ“ д.о.о. Бања Лука.

7. Административна такса за издавање еколошке дозволе обрачуната је и уплаћена у износу од 150,00 КМ.

8. Ово рјешење се даје на период од пет година од дана издавања рјешења, а захтјев за обнављање Рјешења којим се издаје еколошка дозвола подноси се најкасније три мјесеца

прије истека важења рјешења, у складу са Правилником о поступку ревизије и обнављања еколошких дозвола („Службени гласник Републике Српске“, бр. 28/13 и 104/17).

9. Приликом подношења захтјева за обнављање Рјешења којим је издата еколошка дозвола, одговорно лице је дужно доставити све доказе о извршеним обавезама из важеће еколошке дозволе, укључујући ажуриран План управљања отпадом.

10. Министарство може извршити ванредну ревизију еколошке дозволе у случајевима утврђеним чл. 95. став 1. Закона о заштити животне средине.

11. Уколико се током трајања важења издате еколошке дозволе планира промјена природе или функционисања постројења или проширење постројења које може утицати на животну средину обавеза одговорног лица је да изврши обавјештавања Министарства писаном обавјешћу у складу са чл. 96. Закона о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“, број 71/12 и 79/15).

11. Ово рјешење ће бити објављено на интернет страници Министарства за просторно уређење, уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, а обавјештење о издатој еколошкој дозволи ће бити објављено и у једном од дневних листова.

Образложење

Дана 22.07.2019. године, одговорно лице „ХИДРОЕЛЕКТРАНА БУК БИЈЕЛА“ д.о.о. Фоча, поднијело је Министарству за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, захтјев за издавање еколошке дозволе за постројење ХЕ „Бук Бијела“ на ријеци Дрина, општина Фоча, инсталисане снаге 93,52 MW. Захтјев је употпуњен дана 25.09.2019. године.

Подношењу захтјева за еколошку дозволу претходило је рјешење овог министарства број 15.04-96-35/13 од 12.06.2019. године, донесено по пресуди Окружног суда у Бањалуци број 11 0 У 022870 18 од 13.05.2019. године и којим рјешењем је утврђено да престаје да важи еколошка дозвола број 15.04-96-35/13 од 22.05.2013. године. Наиме, поменутом пресудом Суда, уважена је тужба Удружења „Ресурсни ААРХУС Центар у БиХ“, из разлога што одговорно лице постројења није поднијело захтјев за обнављање еколошке дозволе у законом прописаном року. С обзиром на чињеницу да је наведена еколошка дозвола престала да важи због истека рока на који је донесена, одговорно лице поднијело је захтјев за издавање еколошке дозволе у складу са чланом 98. став 7. Закона о заштити животне средине којим је прописано да се може поднијети захтјев за еколошку дозволу без спровођења процјене утицаја, само ако се нису промјенили услови под којима је претходна дозвола издата. Непромјењеност услова одговорно лице је документовало изјавом.

Размотривши захтјев, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију, дана 12.08.2019. године затражило је од подносиоца захтјева да покрене поступак процјене утицаја на животну средину за хидроелектрану „Бук Бијела“, с обзиром на мишљење (став) Министарства одрживог развоја и туризма Црне Горе од 01.08.2019. године, којим је исказана намјера учешћа у поступку процјене утицаја на животну средину, у складу са одредбама Конвенције о процјени утицаја на животну средину у

прекограничном контексту (Espoo Конвенција). Министарство заштите животне средине Републике Србије доставило је мишљење да се поступак издавања нове еколошке дозволе за ХЕ „Бук Бијела“ може базирати на спроведеном поступку процјене утицаја на животну средину из 2013. године.

С обзиром да је одговорно лице посједовало доказе у вези са обавјештавањем јавности у Црној Гори у поступку процјене утицаја на животну средину спроведеном у 2013. години, дана 28.08.2019. године одржан је састанак на којем су присуствовали представници одговорног лица и Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, а на којем су овом органу предочене чињенице које истом нису биле познате до дана одржавања састанка. Слиједом наведеног, на састанку су усаглашени и донесени закључци, у циљу наставка поступка доношења одговарајуће одлуке по поднесеном захтјеву за издавање еколошке дозволе, без спровођења новог поступка процјене утицаја на животну средину.

У складу са поменутих закључцима, дана 06.09.2019. године ово Министарство је затражило да подносилац захтјева употпуни захтјев за издавање еколошке дозволе, односно сачини нову изјаву са свим подацима који указују на непромјењеност услова под којима је еколошка дозвола била издата у 2013. години, као и са подацима у вези са обавјештавањем јавности у Црној Гори о предметном пројекту.

Поступајући по допису Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, одговорно лице је доставило Доказе уз захтјев за издавање еколошке дозволе, употпуњене са подацима и актима којим је потврђено да нису промијењени услови под којима је издата еколошка дозвола број 15.04-96-35/13 од 22.05.2013. године, те доказе да је јавност Црне Горе била обавијештена у поступку процјене утицаја на животну средину, који је претходио поступку издавања наведене еколошке дозволе, чиме су се испунили услови за примјену члана 98. став 7. Закона о заштити животне средине.

У складу с одредбом члана 80. Закона о заштити животне средине, уз захтјев су приложени Докази, који су према истој одредби израђени од Института за грађевинарство „ИГ“ д.о.о. Бања Лука, овлашћеног правног лица од овог Министарства за обављање дјелатности из области заштите животне средине. У наведеним доказима приложени су Изјава одговорног лица о непромјењености услова на основу којих је била издата еколошка дозвола у 2013. години, Докази о обавјештавању јавности у Црној Гори у складу са Конвенцијом о процјени утицаја на животну средину у прекограничном поступку за ХЕ „Бук Бијела“, Рјешење о одобравању Студије утицаја на животну средину број 15.04-96-157/12 од 28.02.2013. године, Локацијски услови број 15.02-364-160/12 од 16.05.2012. године, Измјена Локацијских услова број 15.02-364-160/12 од 22.06.2012. године, Увјерење број 15.02-364-160/12 од 18.07.2019. године којим се потврђује да локацијски услови нису измјењени, Рјешење о водним смјерницама број 12.07.337-50/12 од 09.04.2012. године, као и акт овог Министарства број 15.02-364-160/12 од 17.12.2019. године као потврда да напријед наведени локацијски услови нису измијењени и да су исти и даље важећи, а да ће се питање промјене инвеститора рјешавати у поступку издавања грађевинске дозволе, те да ради тога није потребно мијењати нити продужавати локацијске услове.

У сврху доказивања да је неоснован захтјев Министарства одрживог развоја и туризма Црне Горе за спровођење поступка процјене утицаја на животну средину прије подношења предметног захтјева за издавање еколошке дозволе, достављена је информација са подацима да је јавност Црне Горе већ била информисана о поступку спроведеном у 2013. години. Наиме, документовано је да је обавјештење о поступку објављено на интернет страници Агенције за заштиту природе и животне средине Црне Горе, а у обавјештењу је наведено да је Студија утицаја за ХЕ „Бук Бијела“ и ХЕ „Фоча“ била доступна у просторијама Агенције за заштиту животне средине/Архус центар Подгорица, ул. II Пролетерске бригаде 19 и у општини Плужине. Рок за јавни увид је трајао до 15.02.2013. године. Такође, Агенција за заштиту животне средине је Рјешењем бр. 02-УПИ-25/4 од 21.01.2013. године образовала Комисију за оцјену Студија утицаја на животну средину за изградњу ХЕ „Бук Бијела“ и ХЕ „Фоча“, у циљу утврђивања прекограничних утицаја на животну средину Црне Горе. Међутим, званичан став Комисије и надлежних органа из Црне Горе није достављен након истека рока за јавни увид (25.02.2013. године). С тим у вези, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске је донијело Рјешење о одобравању Студије утицаја на животну средину, којим је окончан поступак процјене утицаја на животну средину за ХЕ „Бук Бијела“.

У Доказима у захтјев за издавање еколошке дозволе, који су саставни дио овог рјешења наведено је да кота нормалног успора акумулације ХЕ Бук Бијела долази до границе са Црном Гором, али је не прелази и цјелокупна акумулације предметне хидроелектране је у границама Републике Српске. Кота нормалног успора означава коту на којој акумулација прелази у нормалан, непоремећен ток ријеке, тј. узводно од коте нормалног успора акумулације ХЕ „Бук Бијела“, ријеке Тара и Пива ће имати непоремећен, досадашњи ток. Према Доказима уз захтјев за издавање еколошке дозволе ХЕ „Бук Бијела“ и њена акумулација неће имати никакав хидраулички утицај на ријеке Пиву и Тару. Такође изградња и кориштење планиране хидроелектране неће утицати на квалитет воде ријека Таре и Пиве. Пошто се акумулација цијелом својом дужином налази на територији Републике Српске, нећи доћи до заузимања нити деградације земљишта на територији Црне Горе. Урађеним моделом утицаја акумулације на микроклиматске параметре доказано је да, због веома малог повећања површине под воденим огледалом, утицаји на микроклиматске параметре су занемариви и неће имати никакав утицај на климу околине, па самим тим и на стање биодиверзитета на територији Црне Горе. У оквиру анализе утицаја изградње хидроенергетских објеката на Дрини, тачније утицаја изградње бране на ихтиофауну, закључено је да је миграциони пут ријетким салмонидним врстама Дрине већ пресјечен постојећим хидроенергетским објектима, ХЕ „Вишеград“, низводно и ХЕ „Пива“, узводно, тако да се изградњом ХЕ Бук Бијела неће пореметити бројност ихтиофауне у ријекама Тари и Пиви. Поред овога, у овом рјешењу су утврђене мјере за смањење и корекцију утицаја на ихтиофауну кроз изградњу објеката на будућим преградама који ће омогућавати лонгитудиналну миграцију риба, праћење бројности и стања рибље популације и њихово одржавање на оптималном стању провођењем контролисаног порибљавања. Изградња ХЕ „Бук Бијела“ неће имати негативан утицај на животну средину Црну Гору, због саме природе тих утицаја и удаљености локације градилишта од 11,5 km, од границе.

Најближа тачка међуентитетске границе се налази сјеверно око 14 km и западно око 33 km од планираног пројекта, што значи да пројекат нема негативних значајних утицаја на други ентитет. У Доказима се наводи да је због спречавања прекограничних

утицаја пројекта на животну средину друге државе и угрожавања вриједног кањона ријеке Таре, напуштен концепт ХЕ Бук Бијела (висока) и приступило се изради Идејног пројекта са хидрауличким моделом и Студијом оправданости за ХЕ Бук Бијела (ниска) и ХЕ Фоча. Наведену пројектну документацију су урадили Конзорцијум STUCKY Ltd у сарадњи са STUCKY Balkans и Институтом за водопривреду „Јарослав Черни“, Београд, у децембру 2011. године. Овим идејним рјешењем планирана је изградња мањег хидроенергетског постројења ХЕ Бук Бијела – ниска, са котом успора од 434,00 mnm, а све у циљу избегавања било каквих утицаја на животну средину Црне Горе и вриједног кањона ријеке Таре.

Све наведено је садржано и у Изјави одговорног лица о непромјености услова те се приступило разматрању предметног захтјева за издавање еколошке дозволе у складу са чланом 85. а у вези са чланом 98. став 7. Законом о заштити животне средине.

Докази поднијети уз захтјев садрже елементе које прописује члан 85. став 1. Закона о заштити животне средине.

Као што је наведено, захтјев је поднесен за хидроелектрану „Бук Бијела“ чији елементи су описани у тачки 2. овог рјешења. Хидроелектрана има три агрегата. Два агрегата имају исти инсталирани протицај (по $Q_{ins} = 150 \text{ m}^3/\text{s}$), а трећи агрегат је намјењен за коришћење гарантованог еколошког протока, па је његов инсталиран протицај мањи ($Q_{ins} = 50 \text{ m}^3/\text{s}$).

Основни подаци о величини пројекта су:

Редни број	Позиција	Брана и акумулација Бук Бијела 433,6 mnm
I	Технички параметри	
I 1.	Стационажа (km)	334+550
I 2.	Кота нормалног успора (mnm)	434
I 3.	Кота максималног нивоа (mnm)	434
I 4.	Кота за експропријацију (mnm)	437,0
I 5.	Дужина акумулације (km)	11,50
I 6.	Укупна запремина акумулације (10^6 m^3)	15,70
I 7.	Корисна запремина (10^6 m^3)	11,0
I 8.	Запремина мртвог простора (10^6 m^3)	4,70
I 9.	Површина плављења (ha)	163,30
I 10.	Површина под ријечним коритом (ha)	52,85
I 11.	Број агрегата	2+1
I 12.	Инсталирани протицај m^3/s	150 + 150 + 50 = 350
I 13.	Тип турбине	Каплан
I 14.	Инсталисана снага MW	2x40,11 + 1 x 13,3 = 93,52

Машинска зграда се састоји од: Каплан турбине са регулаторима, главне порталне дизалице, помоћне мостне дизалице, предтурбинских табластих затварача и помоћне опреме. Преградни профил ХЕ „Бук Бијела“ је лоциран 10,5 km узводно од града Фоче на којем је предвиђена изградња прибранског акумулационог хидроенергетског постројења. Кота нормалног успора акумулације је једнозначно дефинисана из услова да ниво успора не тангира територију Црне Горе. Примјеном усвојеног прорачунског критеријума, да ниво

на контролном профили (на граници Р. Српске/БиХ и Црне Горе) за мјеродавни протицај (инсталирани протицај на ХЕ Пива - 240 m³/s и средњи протицај на Тари - 70 m³/s) у постојећем и стању са ХЕ „Бук Бијела“ буде идентичан, добијена је кота нормалног успора акумулације од 434,0 mm.

На основу резултата анализе малих вода и урађених прорачуна за еколошки прихватљив проток усвојен је „еколошки прихватљив протицај“ - Q_{epp} на разматраном профили ХЕ „Бук Бијела“ од: $Q_{\text{epp}} = 24,4 \text{ m}^3/\text{s}$. На ХЕ „Бук Бијела“ предвиђене су три Каплан турбине са којима се обезбјеђује рад електране у условима пропуштања минималног гарантованог протока кроз електрану од 50 m³/s, и укупног инсталисаног протока хидроелектране од 350 m³/s.

Приликом извођења радова на изградњи ХЕ „Бук Бијела“ највећа потрошња биће бетона, као основног грађевинског конструктивног материјала и насипног материјала, потребног за формирање привремених загата и обала акумулације. Снабдијевање цементом, грађом, арматуром, експлозивом, горивом и осталим материјалима, биће из најближих центара. Током претходних радова испитиване су четири потенцијалне локације позајмишта шљунка. Знатне резерве насипног материјала су утврђене на Челиковом пољу, Косманском пољу, Сувом пољу и Бастасима.

У току рада ХЕ „Бук Бијела“, основна сировина коју ће користити постројење је хидроенергетски потенцијал горњег тока ријеке Дрине.

У Доказима се наводи да се у току изградње предметног енергетског комплекса очекују емисије прашине у ваздух, емисија буке и вибрација у облику сеизмичких таласа. Наиме, изградња великог хидроенергетског објекта као што је ХЕ „Бук Бијела“ је велики грађевински захват уз ангажовање „тешке“ грађевинске оперативе. Коришћена механизација издвуним гасовима повећава утицаје на квалитет ваздуха, ниво буке, а могући су утицаји и на површинске и подземне воде. Наведене утицаје је могуће спријечити правилним руковањем грађевинском механизацијом, употребом технички исправних стројева, досипањем горива само на мјесту које је за то предвиђено и примјеном мјера заштите животне средине у току извођења радова. У процесу ископа, насипања и изградње ХЕ „Бук Бијела“ доћи ће и до замућености воде ријеке Дрине услед испирања финих фракција земљишта уз замућење површинских токова. Из тих разлога утврђене су мјере заштите при руковању разним машинским уљима и мазивима, нафтним дериватима као и сакупљање уља и мазива уз спречавање било каквог угрожавања околне флоре и фауне с посебним освртом на ихтиофауну. Неконтролисане емисије отпадних вода приликом изградње објекта у комплексу хидроелектране се морају спријечити придржавањем свих мјера дефинисаних пројектом. Угрожености земљишта од загађивања је физичка деградација (уклањање површинског слоја) и његово загађивање активностима грађевинских возила и других транспортних средстава, процуривања горива, мазива и моторног уља. Евентуално загађено земљиште има карактер опасног отпада и са њиме се поступа на начин утврђен у мјерама за управљање отпадом. Овим рјешењем је утврђена и обавеза одговорног лица да се изврши ремедијација деградираног земљишта и довођење у првобитно стање. На опрему и објекте примјењено је сеизмичко пројектовање. У оквиру цијелог објекта је планиран систем противпожарне заштите.

Комунални отпад ће бити сакупљан у одговарајуће контејнере, који ће бити уредно пражњени у сарадњи са локалном комуналном службом.

У Доказима се наводи да у току експлоатације предметног објекта опрема за производњу електричне енергије у свом раду или при одржавању производи веома мало отпадних материја које у већој или мањој мјери могу негативно утицати на животну средину. Након изградње хидроелектране и у току експлоатације објекта идентификоване су категорије отпада које се морају збринуте и о чијем настајању и збрињавању се мора водити уредна евиденција. Ниво буке и вибрација у току рада електране, који настаје од рада турбина и генератора, задржава се и потпуно локализује унутар машинске зграде, посебно у њеном укопаном дијелу.

Сви објекти хидроелектране „Бук Бијела“ се налазе на подручју Републике Српске, укључујући и акумулацију која је саставни дио хидроелектране. Према истражним радовима, у ширем обухвату предметног пројекта ХЕ Бук Бијела налази се само једно извориште на лијевој обали ријеке Дрине - Лучко Врело. Правац водоизворишта се ни на који начин не ослања на ријеку Дрину те предметни систем неће имати никаквог утицаја на планирано снабдјевање водом предметног подручја. У непосредној зони предвиђене акумулације нема објеката од културно-историјског значаја који би били угрожени. Ужа околина преградног мјеста је насељена мањим бројем становника и на лијевој и на десној обали. На лијевој обали, око магистралног пута Сарајево – Никшић налази се неколико објеката намијењених индивидуалном становању који ће бити у непосредном окружењу преградног мјеста и који ће бити највише изложени утицају током изградње бране и пратећих објеката хидроелектране.

У Доказима урађеним од овлаштене институције наведено је да се, уз поштовање мјера заштите животне средине наведеним у Доказима и овом рјешењу, угрожавање животне средине може свести на дозвољену мјеру, те да се неће угрозити квалитет животне средине, становништво, природна и културна добра.

У складу с одредбом члана 85. Закона о заштити животне средине у дневном листу „Независне новине“, дана 05.10.2019. године објављено је обавјештење о поднесеном захтјеву за издавање еколошке дозволе, а документација је достављена општини Фоча, дана 07.10.2019. године, ради увида заинтересоване јавности.

У Законом одређеном року за јавни увид, Министарству су од стране Удружења Аархус центра у БиХ, дана 07.11.2019. године, достављени Коментари на Доказе уз захтјев за издавање еколошке дозволе, а дана 14.11.2019. године достављено је Мишљење из општине Фоча са двије примједбе које су наведену у акту број 06-360-33/19.

Цијенећи да се примједбе односе на животну средину, односно да су коментари и мишљење основани, дана 12.11.2019. године Министарство је од подносиоца захтјева затражило употпуну Доказа уз захтјев за издавање еколошке дозволе и то на начин да се наведу конкретни одговори на сваки коментар и примједбу у засебном документу, те изврши одговарајућа допуна Доказа уз захтјев за издавање еколошке дозволе са видно означеним мјестима на којима је извршена употпуна од стране овлаштене институције која је и израђивач предметних доказа. Међутим, размотривши достављене коментаре, од стране Министарства је уочено да се већи дио коментара Удружења Аархус центра у БиХ

односи на Студију утицаја на животну средину, која је одобрена Рјешењем о одобравању Студије утицаја на животну средину, број 15.04-96-157/12 од 28.02.2013. године и које није предмет овог поступка.

Поступајући у складу са захтјевом Министарства, дана 28.11.2019. године, одговорно лице је доставило захтјевану употпуну и то: Одговори на коментаре Удружења Аархус центра у БиХ и одговори на коментаре у мишљењу општине Фоча, припремљени од стране израђивача Доказа уз захтјев за издавање еколошке дозволе Института за грађевинарство „ИГ“ д.о.о. Бања Лука и употпуњени Докази уз захтјев за издавање еколошке дозволе. Након што је достављена употпуна размотрена утврђено је да Одговори нису конкретни како се захтјевало у употпуни, те је дана 02.12.2019. године поново затражено да се доставе одговори на достављене коментаре што је и учињено дана 13.12.2019. године.

У току трајања поступка дошло је до промјене назива одговорног лица „ХИДРОЕЛЕКТРАНА БУК БИЈЕЛА“ д.о.о. Фоча у „ХЕС Горња Дрина“ д.о.о. Фоча, што је документовао рјешењем о регистрацији Окружног суда у Требињу, бр. 062-0-Рег-19-000353 од 02.12.2019. године, из којег је видљиво да су извршене статусне промјене, као и промјена пословног имена друштва, тако да друштво наставља пословање под именом „ХЕС Горња Дрина“ д.о.о. Фоча. Тражена употпуна је извршена од стране „ХЕС Горња Дрина“ д.о.о. Фоча.

Увидом у употпуну, бр. 01-52-13/19, извршену од стране „ХЕС Горња Дрина“ д.о.о. Фоча, утврђено је да су достављени и подаци о извршеној промјени одговорног лица, да су сачињени конкретни и прецизни одговори на достављене коментаре, те да су Докази уз захтјев за издавање еколошке дозволе, из децембра 2019. године, употпуњени на захтјевани начин. Одговори на коментаре Удружења Аархус центра у БиХ и одговори на коментаре у мишљењу општине Фоча су припремљени од стране израђивача Доказа уз захтјев за издавање еколошке дозволе Института за грађевинарство „ИГ“ д.о.о. Бања Лука, са табеларним приказом одговора на сваки достављени коментар, укључујући и појашњења која се односе на наводе у Студији утицаја на животну средину која није предмет овог поступка, с обзиром да и Докази уз захтјев за издавање еколошке дозволе садрже одређене елементе преузете из одобрене Студије утицаја на животну средину. С обзиром на број коментара, у наставку се даје приказ достављених коментара и истовремено одговор на коментар, како слиједи:

1. Општи коментар се односи на навод да ХЕ „Бук Бијела“ неће имати утицај на Федерацију БиХ је неоснован. У Доказима уз захтјев за издавање еколошке дозволе, наведено је да се најближа међуентитетска линија налази сјеверно око 14 km ваздушне линије од локације на којој је предвиђена изградња бране и сви објекти ове хидроелектране се територијално налазе у Републици Српској. С обзиром на удаљеност од ентитетске границе не постоји могућност значајних утицаја на животну средину другог ентитета.

2. (2.1.) Коментар да се за ХЕ „Бук Бијела“ мора урадити нова Студија с обзиром на период кад је израђена је неоснован из ралога што се Студија утицаја на животну средину израђује прије издавања еколошке дозволе која се обнавља и ревидује у складу са посебним прописом. Такође, ни други документи (Локацијски услови и Измјене и допуне Просторног плана Републике Српске до 2025. године) не дају упориште за тврдњу о промјени услова под којима је издато претходно рјешење о еколошкој дозволи, које је престало да важи због истека рока на који је издато.

2.2. Коментар да нису описане све врсте живог свијета (сем риба) и процјена није извршена на бази теренских истраживања је у већем дијелу неоснован. Процјена и опис биљног и животињског свијета на предметном подручју су засновани и на литератури и теренским истраживањима у поступку процјене утицаја на животну средину. У одговору је наведено да су у Доказима наведени подаци и о: вегетацији, батрахофауни подручја, херпетофауни подручја, орнитофауни, фауни сисара, фитобентосу, воденим макробескичмењацима, ихтиофауни. Међутим, да би се комплетирали подаци, у тачки г.9. употпуњених Доказа је додата нова тачка 9.4. Заштићене врсте унутар које је дат преглед врста које се налазе на Црвеној листи заштићених врста флоре и фауне, а које су присутне на предметном подручју. У складу са идентификованим могућим утицајима на биљни и животињски свијет у Доказима су наведене и мјере заштите биљног и животињског свијета, као и у тачки 3.2.5. овог рјешења.

2.3. Коментар да БиХ има обавезу да од 01.01.2019. године примјени Директиву 2011/92/ЕУ уз измјене и допуне 2014/51/ЕУ. Коментар је неоснован. Наведени рок се односи на транспоновање одредби наведених директива у законе из области заштите животне средине до наведеног рока, а наведена директива се не односи на предметни поступак издавања еколошке дозволе, већ на процјену утицаја на животну средину која је окончана. Надаље, Уговором о успостављању енергетске заједнице, једна од основних обавеза је повећање степена производње електричне енергије из обновљивих извора енергије, уз смањење производње електричне енергије из термоелектрана. Реализација овог пројекта ће управо допринијети реализацији преузетих обавеза, а све у циљу смањења емисије CO₂ и загађујућих материја из енергетског сектора који доводе до климатских промјена. У склопу анализе утицаја на животну средину закључено је да планирани пројекат практично нема никакав утицај на микроклиматске промјене, а поготово његова изградња и рад не може да доведе до климатских промјена. У Доказима у тачки д.5.1. *Анализа кумулативних утицаја*, (стр. 87-89) су анализирани кумулативни утицаји изградње више хидроенергетских објеката. На основу ових процјењених кумулативних утицаја наложена је као обавезна мјера изградња објеката, у склопу бране ХЕ „Бук Бијела“, који би омогућили лонгитудиналну миграцију риба из доње у горњу воду уз корективну мјеру контроле процентуалног садржаја рибљих врста вршењем порибљавања главних и бочних водотока. Дакле, наложена је мјера изградње рибљих стаза као и мјера вјештачког порибљавања, не искључујући једна другу.

2.4. Коментар да је 2015. године објављена студија о младици што мора бити детаљно анализирано: У Доказима се водило рачуна о новим чињеницама, младица је окарактерисана као потенцијално угрожена врста и предвиђене су мјере заштите. Као основна мјера заштите рибе овим рјешењем је утврђена обавеза изградње објекта у склопу бране за лонгитудиналну миграцију риба из доње у горњу воду и корективна мјера процентуалног садржаја рибљих врста вршењем порибљавања главних и бочних водотока. Такође, утврђена је и обавеза реконструкције постојећег мријестилишта за те сврхе. Генерално, у Одговорима је наведено да друге мјере које би смањиле утицај на рибе који изазива изградња бране, сем наведених не постоје. У тачки 3.2.5. овог рјешења су наведене мјере којима се спречава и смањује утицај на рибе. У студији на коју се позива давалац коментара наведено је да порибљавање није адекватна мјера за младицу, међутим у Доказима се заснивају на радовима других аутора који су се бавили овом проблематиком: „Вјештачким мријестом аутохтоних салмонида код нас се бавио већи број истраживача међу којима су Оцвирк, Луговић, Никчевић, Мијовић, Хегедиш и др. и да је ова врста производње реална за порибљавање салмонидних вода“, па је предвиђена реконструкција постојећег мријестилишта за те сврхе. (стр. 110-116 Доказа) (тачка Доказа

Ћ.5. МЈЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ФЛОРЕ И ФАУНЕ). Поред већ утврђених мјера за заштиту ихтиофауне наведено је да друге мјере које би смањиле утицај који изазива изградња бране на кретање риба и не постоје. Такође, у склопу исте тачке наведено је и следеће: „У ријеци Дрини за размножавање младице веома важни су мријесни потоци од којих су најпознатији Трешњица и Дрињача, а уједно и мјеста гдје их најчешће лове спортски риболовци. Ове водотоке требало би заштитити од лоше изведених септичких јама које су присутне у дивљој градњи викенд насеља у непосредној близини водотока. Требало би повести рачуна о регулисању бујичних вода, јер су носиоци стајњака са оближњих фарми, других фекалних загађења као и ситних честица земље које стварају замуће и неповољно дјелују на шкржни апарат риба. Као што је наведено у склопу Доказа, препознат је и анализиран утицај на младицу као угрожену врсту, те су предвиђене адекватне мјере за смањење негативног утицаја.

2.5. Коментар да је неприхватљив закључак да ХЕ „Бук Бијела“ неће имати утицај на Црну Гору, јер постоји утицај на фрагментацију станишта и миграције риба: Коментар је неоснован. У Доказима се налази податак да је Црна Гора у Изјави сачињеној 2013. године, у поглављу VII навела мишљење комисије о утицајима изградње ХЕ „Бук Бијела“ на Црну Гору „Изградња рибљих стаза омогућава миграторним врстама лонгитудиналну комуникацију па је узводни утицај миноран“. Такође, у наведеном извјештају стоји „... будућа хидроакумулација „Бук Бијела“ неће изазвати већи негативан утицај на биодиверзитет копнених екосистема“. Поново се наглашава да су у тачки 3.2.5. овог рјешења су наведене мјере којима се спречава и смањује утицај на рибе.

Коментар да климатске промјене имају све већи утицај на Балкану, да су подаци стари, те да може да се повећа конкуренција између хидроелектрана и других корисника вода је нејасан. Кориштење неког простора, постојећих и планираних садржаја у њему, рјешава се кроз израду просторно-планске докуменетације неког простора. У Доказима се водило рачуна и о том сегменту. У Доказима, у склопу тачке Ћ.9. МЈЕРЕ ЗА УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА, (стр. 118-120) дефинисане су активности које је потребно предузети да се планирани пројекат уклопи у посматрано подручје.

Одговори на специфичне коментаре Удружења Аархус центра у БиХ:

Производња хидроелектричне енергије, као обновљиве енергије је подесна јер политика европских земаља је смањење коришћења фосилних горива, а коментар да се треба користити вјетар и соларни панели умјесто хидроенергије нису основани из наведеног разлога и из разлога што производња енергије из ова два извора има несталан карактер, а како је политика Европске уније постепени престанак коришћења фосилних горива за производњу електричне енергије, хидроелектрична енергија, као обновљиви вид енергије је подесан за те сврхе. Стратегија интегралног управљања водама Републике Српске 2015–2024. такође је истакла значај и потребу искориштења хидроенергетског потенцијала, као обновљивог извора енергије, уз могућност вишенамјенког коришћења акумулација. Ово Стратегијом је такође предвиђена изградња ХЕ „Бук Бијела“.

Поновљени су коментари у вези обавеза БиХ од 01.01.2019. и директиве које се не односе на овај поступак, угроженост рибе младица и студију о младици и дати су одговори који ове коментаре чине неоснованим.

Коментар: Ријека Дрина се значајно развија кроз туризам (рафтинг и сл.) који овисе о томе да ток не буде блокиран браном, утицај на климу који су се појачали задњих десет година, што захтјева израду нове Студије утицаја на животну средину. Коментар није релевантан. Наиме, туристички развој је везан за рафтинг кампове који су тренутно изграђени као привремене објекти. Стални еколошко неприхватљиви проток у периоду „малих вода“ значи

да ће постојање акумулације имати позитиван утицај на очување екосистема низводно од ХЕ „Бук Бијела“, а акумулација није тако велика да може да задржава воду само за производњу електричне енергије и не може се говорити о промјењеним утицајима у вези климе у конкретном случају који би се морали поново анализирати у процјени утицаја на животну средину.

Коментар: Треба додати тачније податке о томе гдје ће бити акумулација и колико ће бити далеко од границе са Црном Гором. Коментар је неоснован: У Доказима у тачки д.12.1. Могући утицај на другу државу (Црна Гора) (стр. 100-101) је јасно дефинисано да се акумулација завршава на ушћу Пиве и Таре односно на граници БиХ и Црне Горе. Такође су представљене двије слике (*Слика бр. 22 Изглед и положај акумулације ХЕ Бук Бијела у простору и односу на границу са Р. Црном Гором и Слика бр. 23 Графички приказ завршетка/почетка акумулације на геодетском плану 1:2500*) из којих се види да ката нормалног успора акумулације ХЕ Бук Бијела долази до границе са Црном Гором, али је не прелази и целокупна акумулације предметне ХЕ остаје у границама Републике Српске.

Коментар: Застарјели подаци, у задњих десет година су се повећали утицаји на климатске промјене. Коментар је неоснован. Подаци су преузети из пројектне документације „Идејни пројекат са хидрауличким моделом и Студијом оправданости за ХЕ „Бук Бијела“ и ХЕ „Фоча“ *STUCKY - Институт за водопривреду „ЈАРОСЛАВ ЧЕРНИ“*, децембар 2011, и презентовани у Доказима у склопу тачке опис постројења и активности. Ово су подаци који су кориштени за пројектовање и димензионисање хидроенергетског објекта и у склопу Доказа су презентовани и не могу се мијењати.

Коментар: Кјото протокол је већ неколико година неважећи, није истина да акумулације не производе гасове са ефектом стаклене баште. Одговор: Коментар је неоснован. У вријеме када је вршена процјене утицаја на животну средину за предметну хидроелектрану Кјото протокол је био важећи. Надаље, ради се о акумулацији код које је ширина водног огледала само 1,6 пута већа од нормалне и која се при инсталисаном протицају испразни за мање од 9 сати и анализа наведена у коментару се не може примјенити на ову акумулацију. У Доказима је наведено да се не очекује стварање услова који би довели до високог степена трофичности акумулације, односно неће доћи до процеса еутрофикације, који су главни за емисију гасова који изазивају ефекат стаклене баште из акумулације.

Коментар: „Најчистији“ није стручан термин, него тврдња рекламног карактера. Коментар је ирелевантан, употреба једног неформалног израза у формалном тексту, имајући у виду да соларне и вјетроелектране морају имати резервне производне објекте је истинита.

Коментар: Детаљније описати могуће опасности на људе и имовине, боље анализирати који су тачно ризици који произилазе из ове ситуације. Коментар је неоснован. У Доказима у склопу тачке д.3. Емисије и утицаји на квалитет земљишта стр. 81, су анализирани утицаји који могу настати због појаве клизишта а на основу описаних инжењерскогеолошких карактеристика терена, те је наведено: „С обзиром на величину предвиђене акумулације, од овде разматраних могућих утицаја, реална је појава клизишта у зони акумулације. Појаве клизишта се могу очекивати на обе обале Дрине, у дијелу гдје терен граде дебље наслагe измијењених, деградираних пјешчара или аргилошиста, глинаца, метапјешчара.

Такође, дугачки сипар, узводно од ушћа Сутјеске, представља појаву за потенцијално покретање већих количина стијенских маса. На основу препознатог утицаја у склопу тачке д.2. МЈЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ВОДА И ЗЕМЉИШТА (стр. 107-108) су предвиђене антиерозионе мјере као и друге мјере заштите од наноса.

Коментар: Број споменутих изворишта се чини нереално мали. Откуд вода за насеље уз путеве М18 и М20. Одговор: У Доказима су приказана изворишта водоснабдијевања која

су у близини локације пројекта, а не и изворишта водоснабдијевања лоцирана на притокама на вишим котима и на које пројекат не може имати никакав утицај.

Коментар: На које године се односе подаци и да ли су се мијењали у задњих пар година у односу на раније године (дневна температура). Одговор: Коришћени су вишегодишњи подаци из периода који је претходио изради Студије утицаја на животну средину. Чак и да су се подаци мијењали то не мијења чињеницу да се, с обзиром на релативно малу запремину акумулације, као и мало повећање површине водотока у односу на природне услове не очекује промјена просјечних дневних температура ваздуха у околини акумулације.

Коментар: На које године се односе подаци и да ли су се мијењали у задњих пар година у односу на раније године (температура, влажност ваздуха, вјетар, падавине). Одговор: Коришћени су вишегодишњи подаци из периода који је претходио изради Студије утицаја на животну средину. Предметни подаци су били подлога за израду пројектне документације којом је извршено димензионисање и позиционирање планираног хидроенергетског објекта и исти су презентовани у Доказима. Због дугог времена анализе, подаци се могу сматрати релевантним.

Коментар: Потребно урадити истраживања на локацији Горња Дрина (флора и фауна). Одговор: Попис флоре и фауне у Доказима је сачињен на бази података из литературе, процјене очекиваних врста на основу општих природних карактеристика подручја. Ни спровођење најобимнијих теренских истраживања не би могло гарантовати да попис обухвата све врсте. Међутим, коментар је уважен и у Доказима је извршена употпуна на стр. 57. гдје је у склопу тачке г.9. Опис флоре и фауне убачена нова подтачка 9.4. Заштићене врсте унутар које је дат преглед врста које се налазе на Црвеној листи заштићених врста флоре и фауне Републике Српске, а које су присутне у околини локације на којој се планира изградња ХЕ „Бук Бијела“.

Коментар: Који су присутни „већи број ендемореликтних заједница“ (ЕУ Директива о стаништима?). Одговор: Предметни навод је написан у контексту ширег описа локације и односио се на подручје средњег тока Дрине гдје су присутне ове заједнице. Исте се не налазе на локацији гдје ће бити изграђена ХЕ „Бук Бијела“, што је наведено у употпуни Доказа на стр. 48.

Коментар: та значи да је заједница *Aceri – Tillentum mixtum* „значајна“ (ЕУ Директива о стаништима?). Одговор: Примједба је прихваћена, извршена је допуна Доказа на стр. 48. у склопу тачке г.9. Опис флоре и фауне.

Коментар: Потенцијално присутне врсте водоземаца... треба извести истраживање... Одговор: У Доказима у склопу тачке г.9.2. Фауна (стр. 50) је наведено које су потенцијалне врсте водоземаца присутне на подручју планирног пројекта и у његовој ближој и широј околини. Сматрамо да су подаци наведени у Доказима довољни да се идентификују врсте батрахофауне која борави на предметном подручју и препознају могући утицаји на ове врсте те да су у складу са препознатим утицајима дефинисане и одговарајуће мјере за спречавање односно смањење негативних утицаја.

Коментар: *Triturus macedonicus* релативно нова утврђена врста, коментарисање статуса јер се још не налази на списку заштићених врста. Одговор: У Доказима није прејудуциран статус наведене врсте, већ је наведено да се ради о потенцијално присутној врсти на основу анализираних литерарних података, уз навођење извора података.

Коментар: Треба споменути да је *Bombina variegata* заштићена према ЕУ Директиви о стаништима... Примједба је прихваћена, извршена је допуна Доказа на стр. 50, у склопу тачке г.9. Опис флоре и фауне.

Коментар: Није довољно навести потенцијално присутне херпетофауне, треба спровести истраживања... Одговор: У Доказима у склопу тачке г.9.2. Фауна (стр 51) наведено је које су потенцијалне врсте херпетофауне присутне на подручју планирног пројекта и у његовој ближој и широкој околини уз навођење извора података. Сматрамо да су подаци наведени у Доказима довољни да се идентификују врсте херпетофауне које бораве на предметном подручју и препознају могући утицаји, те да су у складу са препознатим утицајима дефинисане и одговарајуће мјере за спречавање односно смањење негативних утицаја.

Коментар: Није јасно на основу чега је потребно посебно пазити на *Natrix Tesellata*, а не на друге врсте. Одговор: Извршена је употпуна Доказа у тачки г.9. и наведено је да је посебну пажњу потребно обратити на *Natrix Tesellata* (рибарица), јер се иста налази у Анексу 4 Директиве о стаништима.

Коментар: Није довољно нагађати које би могле бити потенцијално присутне врсте (орнитофауна клисуре Горње Дрине), направити истраживање... Одговор: Подаци наведени у Доказима у склопу тачке г.9.2. Фауна (стр. 51), нису производ нагађања, него су прузети из литературе, процјене очекиваних врста на основу општих природних карактеристика подручја, односно према аналогiji са сличним подручјима у региону, заступљених станишта, као и на основу података преузетих из Студије утицаја која је одобрена од надлежног Министарства и на основу података из до сада урађене пројектне документације. Подаци наведени у Доказима су довољни да се идентификују врсте орнитофауне које бораве на предметном подручју и препознају могући утицаји те да су у складу са препознатим утицајима дефинисане и одговарајуће мјере за спречавање односно смањење негативних утицаја.

Коментар: Није јасно зашто се спомињу врсте (клисуре Лима са Милешевком и Увцем, нпр.)... направити истраживање. Одговор: Није тачна тврдња да нису наведене угрожене врсте јер су на стр. 51, у склопу тачке г.9. Опис флоре и фауне, у табели бр. 20 наведене Потенцијално угрожене врсте птица у предметном обухвату. Такође јасно је да реализација предметног хидроенергетског објекта неће довести до значајног негативног утицаја на орнитофауну предметног подручја.

Коментар: Треба споменути да је инвентаризација потребна, а то се мора извести прије градње пројекта, а не послје. Одговор: Подаци наведени у Доказима довољни су да се идентификују врсте орнитофауне које бораве на предметном подручју и препознају могући утицаји те да су у складу са препознатим утицајима дефинисане и одговарајуће мјере за спречавање односно смањење негативних утицаја. Такође јасно је да реализација предметног хидроенергетског објекта неће довести до значајног негативног утицаја на орнитофауну предметног подручја.

Коментар: Налази се неколико врста које су на листи угрожених (Орнитофауна посматраног подручја. Примједба је прихваћена и извршена је допуна Доказа на стр. 52 и 53 у склопу поглавља г.9. Опис флоре и фауне.

Коментар: Треба урадити истраживање (фауна сисара). У Доказима на стр. 53. су наведене врсте сисара за које се сматра да бораве у предметном подручју и његовој околини. Подаци наведени у Доказима су довољни да се идентификују врсте сисара који бораве на предметном подручју и препознају могући утицаји, те да су у складу са препознатим утицајима дефинисане и одговарајуће мјере за спречавање односно смањење негативних утицаја. Такође јасно је да реализација предметног хидроенергетског објекта неће довести до значајног негативног утицаја на сисаре предметног подручја.

Коментар: Није допустиво да се изгради велики објекат на подручју гдје се налазе строго заштићене врсте (према Бернској конвенцији – фауна сисара). Одговор: У Доказима је наведено да се наведене двије врсте налазе на ширем подручју а не искључиво на локацији гдје се планира хидроекетрана. Што се тиче наведених врста (вук и мрки медвјед) они користе велики животни простор и нису везани за једну микролокацију. Са

сигурношћу се може тврдити да изградња и рад предметне хидроелектране неће имати никаквог утицаја на ове двије врсте. Такође, треба споменути да је локација гдје се планира предметна хидроелектрана већ изложена антропогеном утицају (изграђена насеља, магистрални пут, рафтинг кампови) што значи да крупни сисари нису присутни на анализираној микролокацији.

Коментар: Који је извор информације (водени екосистеми – фитобентос, водени микробескичмењаци), здравље екосистема и ове информације... Одговор: Подаци презентовани у Доказима у склопу тачке г.9.3. Водени екосистеми (стр 53.), су преузети из литературе, процјене очекиваних врста на основу општих природних карактеристика подручја, односно према аналогiji са сличним подручјима у региону, заступљених станишта, као и на основу података преузетих из Студије утицаја која је одобрена од надлежног Министарства и урађене пројектне документације. Предметни подаци се не односе искључиво на локалитет гдје се планира изградња хидроенергетског објекта, већ се односе на податке о саставу заједнице фитобентоса цијеле ријеке Дрине, тако да се на основу њих не може процјенити здравље екосистема локалитета гдје се планира изградити ХЕ „Бук Бијела“.

Коментар: Кад су спроведене анкете (ихтиофауна)? Одговор: У периоду 2010 – 2012. година.

Коментар: На овом простору постоје двије ендемске врсте? Младица угрожена врста. Примједба је прихваћена, извршена је допуна Доказа на стр. 56., у склопу тачке г.9. Опис флоре и фауне.

Коментар: Ако су потребни контрола услова и заштита популације (ихтиофауна)... Није допустиво изградити хидроелектрану која ће додатно угрозити популацију. Одговор: У Доказима су ускладу са очекиваним утицајима утврђене и одговарајуће мјере за спречавање односно смањење негативних утицаја, а највише су заступљене мјере које се односе на смањење утицаја на рибљу популацију. То што је већ сада потребна контрола услова и заштита популације, не значи да не треба да се гради, јер су предвиђене мјере заштите и очувања бројности, тј. порибљавање. Дакле, наложена је мјера изградње рибљих стаза као и мјера вјештачког порибљавања, не искључујући једна другу. То су уједно и мјере којима ће се смањити утицај на бројност и популацију рибљих врста, укључујући и младицу, усљед изградње ХЕ „Бук Бијела“. Треба нагласити да друге мјере које би смањиле утицај који изазива изградња бране на кретање риба и не постоје.

Коментар: Ажурирати податке о постојећим пословним, стамбеним и објектима инфраструктуре, укључујући и саобраћанице. Примједба је прихваћена, извршена је допуна Доказа на стр. 59., у склопу тачке г.10. Преглед природних добара и посебних вриједности, непокретних културних добара, гдје је наведено да је реконструкција моста је завршена 2018. године. Приказана су изворишта водоснабдијевања која су у близини локације пројекта, а не и изворишта водоснабдијевања лоцирана на притокама на вишим котама и на које пројекат не може имати никакав утицај.

Коментар: Ажурирати податке о постојећим пословним, стамбеним и објектима инфраструктуре, укључујући и саобраћанице, већ сад има 12 кампова на дијелу Дрине који би били погођени пројектом уз Trio Lux Resorte Примједба се прихваћа, извршена је допуна Доказа на страницама 67. и 68., са ажурним подацима о постојећим камповима у односу на планирану акумулацију, у склопу тачке г.12. Подаци о постојећим пословним, стамбеним и објектима инфраструктуре, укључујући и саобраћајнице. Кампови имају привремене дозволе издате од стране Општине Фоча и дозволе су важеће до изградње ХЕ „Бук Бијела“. Развој туризма у овом подручју везан је највише за за сплаварење/рафтинг ријеком Таром, а услови за те туристичке активности остају непромијењени након реализације пројекта. Сплаварење/рафтинг ће се моћи употпунити са понудом спортова на

мирним водама, риболовним и транзитним туризмом, једина промјена је измјештање постојећих рафтинг кампова, који су и изграђени уз услов да буду уклоњени приликом реализације пројекта.

Коментар: Зашто се у 2019. години цитира просторно планска документација из 80-тих година 20. стољећа. Коментар уважен. Извршено брисање тих навода у Допуњеним Доказима.

Коментар: То што подручје Горње Дрине није тренутно планирано за заштиту не значи да не треба заштитити (подаци о другим заштићеним подручјима...). Одговор: Овај навод у Доказима је у сврху да се појасни да нема конфликта у простору, односно да планирана изградња ХЕ „Бук Бијела“ није у супротности са важећом просторно – планском документацијом.

Коментар: Треба означити гдје је планирана изградња ХЕ „Бук Бијела“ и акумулације. Одговор: Ово технички није могуће урадити јер је предметна карта преузета из Измјена и допуна Просторног плана Републике Српске до 2025. године и урађена је у великој размјери јер је иста третираола цијели простор Републике Српске, а овдје је издвојен сегмент који се односи на простор гдје се планира изградити ХЕ „Бук Бијела“.

Коментар: Мјере за заштиту вода и земљишта јесу релевантни, а нису довољни. Одговор: Наведене су све потребне мјере које ће довести до спречавања или смањења идентификованих негативних утицаја. Такође није јасно из примједбе на који се проблем конкретно мисли. На примједбу да су мјере заштите вода и земљишта релевантне, али да нису довољне, одговорно се тврди да су и релевантне и довољне како би се максимално урадило на заштити вода и земљишта.

Коментар: Детаљније описати емисије и утицаје на квалитет воде с обзиром на осјетљивост неке врсте ихтиофауне. Одговор: Коментар неоснован. У склопу тачке д.2. Емисије и утицаји на квалитет воде (стр. 74-80), су идентификовани и детаљно описани сви могући утицаји на квалитет воде како у току изградње, тако и у току рада планираног хидроенергетског објекта.

Коментар: Идеја да се развија спорт на акумулацији није основан у пракси. Одговор: Коментар неоснован. Поређење са другим вјештачким акумулацијама (Јабланичко језеро и сл.) на којима се не развија спорт и туризам није примјерено. Ове могућности су развије не на акумулацијама ХЕ Вишеград, ХЕ Бајина башта и сл.

Коментар: Подаци из 2017-2019. године нису релевантни (нутријенти), а нису ни подаци ушћа Ћехотине, с обзиром да је неколико километара низводно од подручја гдје би брана била изграђена. Мјерења се морају извести на локацији планирне акумулације. Одговор: Ови подаци су кориштени приликом израде пројектне документације те су служили за процјену услова који би могли да доведу до процеса еутрофикације будуће акумулације. С обзиром да није дошло до битнијих измјена у смислу нових притисака или испуштања отпадних вода у односу на разматрано стање, ови подаци су релевантни са становишта оцјене услова који могу да доведу до процеса еутрофикације, поготово што су предметне анализе показале да се очекује да формирана акумулација буде мезотрофна, односно да се вриједности Carlson-овог индекса (1977) (Carlson's Trophic State Index - TSI) крећу у оквиру вриједности између 45 и 50, у наредних 10 година од формирања акумулације. У истом периоду бројност фитопланктона не би требало да премаши 6.000 јединки/mL, док се процјењује да биомаса не би требало да премаши 5.000 µg/L, тако да би еколошки потенцијал био задовољавајући (стр. 78 Доказа).

Замјерка да се приликом анализе еутрофикационих процеса полази од података добијених мјерењем на ушћу Ћехотине, умјесто узводно гдје нема много насељених није основана, јер би због мање насељености такви подаци били само нижи од анализираних, јер је примарна продукција, као први и основни елемент у процесу еутрофикације

условљена расположивим количинама нутријената у води, прије свега азота, фосфора и угљеника, којих у мање насељеним подручјима има у мањим количинама.

Коментар: Јасно је да је ово акумулацијска хидроелектрана, откуд идеја да ли је проточна. Одговор: Коментар неоснован. С обзиром на запремину акумулације, односно кратко вријеме задржавања воде у акумулацији од 2,8 дана, те постојања сталне циркулације и одсуство услова термичке стратификације воде и евентуалног интензивирања еутрофикационих процеса, хидроенергетски објекти оваквог типа сматрају се проточним. У хладнијем дијелу године задржавања воде су још мања. У Стратегији интегралног управљања водама Републике Српске 2015 - 2024. година је наведено: „Битно је нагласити да, у складу са важећим Правилником о билансирању и управљању електроенергетским системом ЕРС-а појам "Проточна хидроелектрана" означава хидроелектране код којих је вријеме пражњења акумулације $T_{pr} \leq 2h$ и хидроелектране са дневном и седмичном акумулацијом код којих је вријеме пражњења акумулације $2h < T_{pr} \leq 400 h$, а које се у планирању и експлоатацији третирају као проточне. Имајући у виду напред наведену дефиницију, све хидроелектране изузев ХЕ Требиње 1 могу се сматрати проточне“.

Коментар: Нису узети у обзир реални еколошки услови, пратити смернице Свјетске банке у вези еколошког протока. Одговор: Примједба је усвојена. У употпуњеним Доказима на стр. 18 је убачена нова тачка *а.2.5. Дефинисање еколошки прихватљивог протока* у којој је објашњено како се дошло до наведене вриједности од $24,4 \text{ m}^3/\text{s}$. Такође, у склопу тачке *ђ.5. МЈЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ФЛОРЕ И ФАУНЕ*, на стр. 116 је убачена и нова мјера: „Ажурирати податке о годишњем протоку ријеке Дрине на профилу ХЕ Бук Бијела те на основу додатних мјерења и испитивања мора бити урађена нова хидролошка студија и дефинисан еколошки прихватљив проток у складу са чланом 65. Закона о водама ("Службени гласник Републике Српске, број 50/06, 92/09, 121/12)“.

Коментар: Недовољно описани утицаји на флору и фауну. Одговор: С обзиром да је у склопу израде Доказа као најзначајнији утицај вреднован утицај на ихтиофауну и остале водене биоценозе, у склопу Доказа је урађена посебна тачка д.б. Утицај на ихтиофауну и остале водене биоценозе, (стр. 89-93) у склопу које су описани могући утицаји на флору и фауну којој ријека Дрина представља животно станиште. У склопу ове тачке је извршена стручна процјена анализе утицаја изградње плаираног хидроенергетског објекта на ихтиофауну и остале водене биоценозе. Све ово демантује наводе да није урађена стручна процјена утицаја флоре и фауне. Ипак је извршена и допуна доказа на стр. 84-87 у тачки д.5. Утицаји на квалитет флоре и фауне која је допуњена и проширена.

Коментар: Не само ендемске врсте да су важне, него и рањиве, ријетке и угрожене врсте и станишта. Одговор: Извршена је употпуна Доказа на стр. 57-58, гдје је у склопу тачке г.9. *Опис флоре и фауне* убачена нова подтачка *9.4. Заштићене врсте унутар* које је дат преглед врста које се налазе на Црвеној листи заштићених врста флоре и фауне Републике Српске, а које су присутне у околини локације на којој се планира изградња ХЕ Бук Бијела. Такође је у извршена допуна Доказа на стр. 63 у тачки *г.10.Преглед природних добара и посебних вриједности, непокретних културних добара*, на начин да је дат преглед потенцијалних подручја еколошке мреже у непосредној близини планиране акумулације, гдје се види да се планирана акумулација у кориту ријеке Дрине налази изван потенцијалних подручја еколошке мреже.

Коментар: Текст уопште не описује кумулативне утицаје, него уопштено рад хидроелектране. Одговор: У тачки *д.5.1. Доказа у Анализа кумулативних утицаја*, (стр 87-89) су анализирани кумулативни утицаји изградње више хидроенергетских објеката те је наведено: „Проблем приликом изградње акумулација у узаним кањонима и клисурама, представља прекид комуникација ријечног насеља доњег и горњег тока ријеке и то не само због непостојања одговарајућих коридора (тзв. рибље стазе) већ и због потпуно измијењених еколошких услова који владају у једном ријечном и вјештачком лакустричном екосистему. С обзиром да ће се изградњом предметних хидроелектрана формирати

акумулације одређених запремина, то ће узроковати поремећај еколошке равнотеже у аутентичном сливом подручју тог дијела ријеке Дрине. Узводно од водозавата екосистем ће се измијенити од карактеристичног за текућицу до карактеристика сличних малим природним језерима. Значајнији од евидентираних негативних утицаја изградње хидроакумулација – хидрокапацитета су:

- Промјена еколошких услова ријечног екосистема у услове језерског типа;
- Крчење шумског фонда и друге вегетације;
- Губитак аутохтоних станишта биљног и животињског свијета и насељавање нових врста;
- Микроклиматских промјена;
- Поремећај еколошке равнотеже и миграционих путева за акватичне организме;

У последње вријеме све је више доказа како велике хидроелектране у неким случајевима могу озбиљно и неповратно нарушити екосистеме ријека на којима се граде у смислу промјене екосистема ријеке и микроклиме. Свака промјена микроклиме неминовно ће довести до промјене у погледу састава вегетације. Изградњом више хидроенергетских комплекса, без ријешеног проблема миграције риба ка узводним локалитетима или квалитетног програма порибљавања природно бројно стање јединки би се могло промијенити. Посљедица тога би била деградација не само рибље популације и постојећих акватичних заједница, већ и формирање нових акватичних цјелина. Изградњом акумулације биће највише погођене рибље врсте које живе у ријеци Дрини, и њиховим притокама због прекида њиховог природног кретања. Такође, промјене температуре воде и количине кисеоника угрозиле би живот неких рибљих врста. Процјењује се да ће, у случају изградње хидроцентрала на ријеци Дрини, могући негативни утицаји на терестричне екосистеме. Утицај акумулација на терестричне екосистеме обухвата следеће потенцијалне притиске:

- локалне промјене (микро)климатских фактора могу утицати на измјене састава вегетације у ужој зони уз обале акумулација;
- евентуална висока колебања водостаја могу негативно дјеловати на ободну вегетацију, а посљедично и на друге организме који су везани за ова станишта;
- промјене у нивоу подземних вода могу негативно утицати на станишта уз акумулације и низводно од њих; и
- промјене водног режима могу имати негативне посљедице на поједине врсте које су стенофагне (имају уску валенцу у погледу исхране), као на примјер на воденкоса, птицу која се храни пужевицама који су карактеристични за текуће воде“.

На основу ових процјењених кумулативних утицаја наложена је као обавезна мјера изградња објеката, у склопу бране ХЕ „Бук Бијела“, који би омогућили лонгитудиналну миграцију риба из доње у горњу воду уз корективна мјера контроле процентуалног садржаја рибљих врста вршењем порибљавања главних и бочних водотока. Дакле наложена је мјера изградње рибљих стаза као и мјера вјештачког порибљавања, не искључујући једна другу.

Коментар: Негативни утицаји ће утицати на миграцију поточне пастрмке узводно и низводно од микролокације хидроенергетског објекта. Треба анализирати и друге врсте. Вјероватно ће се то одразити на популацију ријечних ракова, водених инсеката, дијатомеја и водених маховина. Одговор: Није тачна тврдња да у поглављу о флори и фауни нису поменути ријечни ракови. У Доказима на стр. 55 у табели бр 23 је наведен *Gammarus pulex* (Linnaeus, 1758). С обзиром да су аутори у склопу израде Доказа као најзначајнији утицај вредновали утицај на ихтиофауну и остале водене биоценозе у склопу Доказа је урађена посебна тачка д.б. Утицај на ихтиофауну и остале водене биоценозе, (стр. 89-93) у склопу

које су описани могући утицаји на врсте којима је ријека Дрина представља животно станиште. У склопу ове тачке је извршена стручна процјена анализе утицаја изградње планираног хидроенергетског објекта на ихтиофауну и остале водене биоценозе.

Коментар: Узводно од водозаврата екосистем ће се измјенити од карактеристичног за текућицу до карактеристика сличних малим природним језерима. Одговор: Коментар неоснован. У доказима је наведено да ће имати будућа акумулација имати сличне карактеристике као мала језера, између осталог, на основу њеног облика, кратког времену задржавања воде у њој, те постојања сталне циркулације због чега не постоје услови термичке стратификације воде и евентуалног интензивирања еутрофикационих процеса.

Коментар: Треба анализирати да ли уопште могуће ријешити проблем миграције рибе или извести квалитетан програм порибљавања. За већину брана рибља стаза се не може ефективно изградити због конкуренције за воде између производње хидроенергије и рибљау стазу. Посебно је ово значајно за младицу. Одговор: Коментар неоснован. У Доказима уз захтјев за издавање еколошке у склопу тачке *Б.5 Мјере заштите флоре и фауне* (стр. 110-116) предвиђене су мјере којим је наложена изградња објекта, у склопу бране ХЕ „Бук Бијела“, који би омогућили лонгитудиналну миграцију риба из доње у горњу воду уз корективна мјера контроле процентуалног садржаја рибљих врста вршењем порибљавања главних и бочних водотока. Дакле, наложена је мјера изградње рибљих стаза као и мјера вјештачког порибљавања, не искључујући једна другу. То су уједно и мјере којима ће се смањити утицај на бројност и полулацију рибљих врста, укључујући и младицу, усљед изградње ХЕ Бук Бијела. Друге мјере које би смањиле утицај који изазива изградња бране на кретање риба и не постоје. У доказима на стр. 113 је наведено да су се вјештачким мрестом аутохтоних салмонида код нас бавио већи број истраживача међу којима су Оцвирк, Луговић, Никчевић, Мијовић, Хегедиш и др. и показали да је ова врста производње реална за порибљавање салмонидних вода. У коментару се цитира Freyhof и аутори и његови налази да те мјере нису ефикасне, и није јасно због чега би се морала дати предност овом истраживању у односу на истраживања претходно поменутих научника.

Коментар: Истина је да већ постоје бране којима је пресјечен миграциони пут ријетким салмоидним врстама.. Ријеку Дрину и њене притоке за сад и даље представљају најдуже станиште за младице, тако да слободан ток дијела ријеке треба заштитити. Одговор: Коментар јесте основан, али у Доказима се водило рачуна о наведеним чињеницама, младица је окарактерисана као потенцијално угрожена веста и за њу су прописане мјере заштите, како је већ и наведено.

Коментар: Наводи да се младица задржава у акумулацији...није у складу са информацијом IUCN о младици. Шта ће се десити кад се изгради и брана ХЕ Сутјеска, на Тари... Одговор: Коментар јесте основан, али одговор је већ дат на претходни коментар. Поред тога, у Доказима је наведено да су ријеци Дрини за размножавање младице веома важни мријесни потоци од којих је најпознатији Трешњица и Дрињача. Ове водотоке треба заштитити од утицаја септичких отпадних вода, који су присутни у градњи објекта у непосредној близини наведених водотока. Требало би повести рачуна о регулисању бујичних вода, ријешити проблем гарантованог еколошког протока количине воде у мријесним потацима, па би градњом препрека који регулишу минималан водостај овај проблем био рјешив. Формирање акумулације неће довести до значајних параметара у квалитету воде са становишта присуства кисеоника и температуре воде који би онемогућили боравак младице у акумулацији.

Коментар: Цијели склоп станишта који ће се формирати представља екотонска подручја, која су значајна за очување биолошке разноликости. Ове зоне могу бити погодне за гмизавце и водоземце. С обзиром на брзе промјене нивоа воде у акумулацијама, ово се

чини нереално. Одговор: Коментар неоснован. Ово је неодређена примједба. Оно што треба истаћи да је предметни простор већ под утицајем промјене нивоа воде услед рада ХЕ Пива и да ће изградња ХЕ „Бук Бијела“ имати позитиван утицај са становишта постојећих промјена нивоа воде, јер ће бити компензацини објекат за ХЕ Пива.

Коментар: Ту се не наводи утицај на подземне воде. Треба израчунати који би могао бити утицај, колико метара би се могле спустити подземне воде низводно од акумулације. Хидроелектране се сматрају као један од разлога за смањење наноса седимента и продубљаивања корита ријеке. Одговор: Генерална оцјена простора Горње Дрине са хидрогеолошког аспекта гласи да је овај простор изузетно повољан за формирање акумулација, због изражене водоодрживости. По формирању акумулације, нивои подземних вода у изданима тераса и ријечних нагомилавања ће се подићи, али не постоје хидрогеолошки- хидраулички услови да се они празне изван слива акумулације. Дакле, не постоје хидрогеолошки услови за провирање акумулисане воде у други слив, односно сви показатељи указују на поуздану водоодрживост акумулационог подручја. У Доказима је наведено, да се у процјени утицаја на животну средину дошло до закључка да се, с обзиром на карактеристике стијенских маса, положај и величину предвиђене акумулације, не очекује значајан утицај на режим подземних вода, а који би негативно утицао на кориснике околног простора и воде.

Коментар: Описати утицај на туристичку активност, нпр. рафтинг кампове, укључити детаљну карту. Одговор: Извршена је употпуна Доказа у овој тачки на стр. 96. У склопу тачке г.11. *Подаци о насељености, концентрацији становништва и демографским карактеристикама у односу на објекте и активности* на стр. 68 је убачена слика бр. 17 на који су приказани постојећи кампови који су у конфликту са формирањем акумулације.

Коментар: Тврдња да би изградња ХЕ „Бук Бијела“ довела до изградње магистралне саобраћајнице на садашњем путном правцу није истинита. Магистрални пут је други пројекат и утицај магистралног пута није исти као утицај хидроелектране. Одговор: У Доказима је наведено да саставни дио пројекта хидроелектране мора бити реконструкција и потпуна рехабилитација путева са десне и лијеве стране ријеке Дрина. Наиме, пут Фоча – Шћепан Поље је планиран у оквиру пројекта система ХЕ „Бук Бијела – ХЕ „Фоча“ и зато је одлагана његова изградња у ичекивању реализације пројекта који ће га потпуно изградити као саобраћајницу планираног прага савременог пута. Такође, у оквиру пројекта наведеног система предвиђена је санација бројних клизишта на десној обали Дрине што је у директној вези са изградњом пута и реализацијом радова на изградњи хидроенергетског система. Наиме, санација клизишта се не може реализовати без симултаних радова на доњем слоју тог пута. Надаље, изградњом предметног постројења несумњиво ће доћи до оштећења коловоза ради присуства грађевинске механизације што захтјева одговарајућу путну комуникацију. Изградња предметног хидроенергетског објекта захтјева строгу контролу емисија загађења у воде акумулације. С тим у вези, у склопу техничке документације за ХЕ „Бук Бијела“ неопходно је урадити и техничко рјешење колекторског система прикупљања отпадних вода околних насеља и привредних субјеката.

Коментар: Треба разматрати могуће утицаје на клизишта током изградње и експлоатације објекта. Одговор: Разматрање могућности појаве клизишта се раде у склопу израде пројектне документације јер могућност појаве истих има велики утицај на пројектовање и каснији рад хидроенергетског објекта. У Доказима у склопу тачке д.3. *Емисије и утицају на квалитет земљишта* стр. 81, анализирани су утицај који могу настати због појаве клизишта а на основу описаних инжењерскогеолошких карактеристика терена, те је наведено: „С обзиром на величину предвиђене акумулације, од овде разматраних могућих утицаја, реална је појава клизишта у зони акумулације. Појаве клизишта се могу очекивати на обе обале Дрине, у дијелу гдје терен граде дебље наслаге измијењених,

деградираних пјешчара или аргилошиста, глинаца, метапјешчара. Такође, дугачки сипар, узводно од ушћа Сутјеске, представља појаву за потенцијално покретање већих количина стијенских маса.“ На основу препознатог утицаја у склпу тачке д.2. *МЈЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ВОДА И ЗЕМЉИШТА* (стр. 107-108) су предвиђене антиерозионе мјере.

Коментар: Федерација БиХ је пар километара низводно од планираног ХЕ Бук Бијела – како се може рећи да неће бити утицаја на Федерацију?! Да ли ће ХЕ „Фоча“ бити изградњена. Одговор: У Доказима је дат опис локације, укључујући податке о удаљености од ентитетске границе. Довољан доказ да ова тврдња није тачна јесте да дужина акумулације планиране ХЕ Фоча износ 9,1 km, а цијели објекат ХЕ Фоча се такође налази на територији општине Фоча, односно у Републици Српској. Као доказ овој тврдњи извршена је уопштена Доказа на стр. 99, гдје је убачена слика бр. 21 *Удаљеност локације гдје се планира изградити брана, од границе са ФБиХ*. Све анализе у Доказима на подручје низводно од бране које се односе на Град Фоча односе се и на подручје Федерације БиХ: осцилације нивоа воде, ерозија, инцидентне ситуације. Изградњом ХЕ Бук Бијела чак ће се смањити утицај осцилација нивоа воде и утицај у случају инцидентне ситуације на ХЕ Пива. Посебан значај ХЕ Бук Бијела би имала код појаве високих вода у циљу смањења могућих поплава и заштите здравља становништва Града Фоча и осталих насеља низводно уз Дрину укључујући и ФБиХ. Наше је мишљење да ХЕ „Бук Бијела“ не треба посматрати као издвојен објекат већ као компензациони објекат за ХЕ Пива.

Такође, довођење у сумњу изградње ХЕ Фоча као компензационог објекта за ХЕ Бук Бијела, који има функцију да контролише проток кроз ову брану тако да се не прекорачи максимални дозвољени дневни ниво денивелације у зони града Фоча, је тендециозан јер се у Пројектној документацији (која је била подлога за израду Студије утицаја и Доказа уз захтјев за издавање еколошке дозволе, ове двије хидроелектране посматрају као јединствен систем за које је урађен јединствен модел управљања).

Коментар: Истина је да већ постоје бране у сливу Дрине; које су ограничиле миграције рибе. Међутим, унаточ томе, Дрина и притоке за сад и даље представљају најдуже станиште за младице (Freyhof et al 2015), тако да се слободан дио ријека треба заштити, а не даље уништити. Одговор: У Доказима је на више мјеста наведено да изградња ХЕ „Бук Бијела“ неће довести до формирања велике акумулације. На стр. 102 Доказа је наведено: „Урађеним моделом утицаја акумулације на микроклиматске параметре доказано је да због веома малог повећања површине под воденим оглдалом (слика бр. 24) да ће ти утицаји бити занемарљиви и неће имати никакав утицај на климу околине“. У Доказима (стр. 112, тачка 5. *МЈЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ФЛОРЕ И ФАУНЕ*) је јасно наведено да будућа рибља стаза мора бити изградњена у значајној дужини, што је потребно испоштовати у даљој изради пројектне документације. Поред изградње рибље стазе Доказима је предвиђена и мјера вјештачког порибљавања, не искључујући изградњу рибље стазе.

Коментар: Без обзира да ли ће акумулација остати унутар граница Републике Српске, миграција салмониде и евентуално друге врсте ће бити угрожене изградњом бране. Као што је већ наведено, овај утицај се не може умањити изговором да већ постоји бране више од 100 km низводно. Одговор: У наведеном пасусу из Доказа се не спомињу низводне бране, већ се на основу величине планираног хидроенергетског објекта, његовог режима рада и идентификованих утицаја у току изградње и кориштења, констатује да реализација пројекта неће производити елементе значајног, неповољног прекограничног утицаја на животну средину и заштићена подручја Црне Горе, тако да у складу са Додатком III, Конвенције о процјени утицаја на животну средину преко државних граница (Espoo, Финска 1991. године), није потребно радити посебну документацију о утицају ХЕ Бук Бијела на подручје Црне Горе (Додатак II поменуто Конвенције), као и да се на предметни пројекат не могу примјењивати одредбе ове Конвенције. Упркос томе у току израде Студије о утицају на животну средину су на захтјев Црне Горе проведене консултације као што је и описано у Доказима у тачки д.12.1. *Могући утицај на другу државу (Република Црна Гора)* (стр. 103-104).

Коментар: Мјере не могу бити ефикасне уколико нису основане и ажуриране на темељу истраживања о томе која флора, фауна и станиште присутно на локацији. Одговор: У Доказима у склопу тачке 2.9. *Опис флоре и фауне* (стр. 47-58) је наведено које су врсте присутне на подручју планирног пројекта и у његовој ближој и широкој околини. Наведени су подаци о: вегетацији, батрахофауна подручја, херпетофауна подручја, орнитофауна, фауна сисара, фитобентос, водени макробескичмењаци, ихтиофауна. Са обзиром да је приликом израде Доказа препознато да ће планирани пројекат највећи утицај имати на ихтиофауну, односно на рибљу популацију, у поднесеним доказима у склопу тачке 2.9.3. *Водени екосистеми*, у табели бр. 25 (стр. 56) су представљени су квантитативни елементи структуре рибљих заједница у дијелу тока Дрине гдје се планира изградња хидроелектране. Да би се још боље употпунили подаци у Доказима је извршена употпуна Доказа на стр. 57, гдје је у склопу тачке 2.9. *Опис флоре и фауне* убачена нова подтачка 9.4. *Заштићене врсте* унутар које је дат преглед врста које се налазе на Црвеној листи заштићених врста флоре и фауне Републике Српске, а које су присутне у околини локације на којој се планира изградња ХЕ Бук Бијела. Што се тиче станишта извршена је употпуна Доказа у склопу тачке 1.10. *Преглед природних добара и посебних вриједности, непокретних културних добара* (стр. 63) гдје су представљена потенцијална подручја Еколошке мреже Републике Српске, гдје је наведено да се локација гдје се планира изградња ХЕ Бук Бијела налази изван ових подручја.

Коментар: Рибља стаза. Нема пуно смисла предложити мјере смањења утицаја које се нису показале ефикасним (видјети *Freyhof et al, 2015.gore*). Штете треба избјегавати, а не покушавати санирати неефикасним мјерама. Одговор: У складу са тиме су дефинисане и адекватне мјере: изградње рибље стазе (која мора бити значајне дужине због младице како је и написано) као и мјера вјештачког порибљавања, не искључујући једна другу. То су уједно и мјере којима ће се смањити утицај на бројност и популацију рибљих врста, укључујући и младицу, усљед изградње ХЕ Бук Бијела. Треба нагласити да друге мјере које би смањиле утицај који изазива изградња бране на кретање риба и не постоје. У доказима у склопу тачке 5. *МЈЕРЕ ЗА ЗАШТИТУ ФЛОРЕ И ФАУНЕ* (стр. 113) је наведено да: „Инвеститор треба да изабере који тип рибљих пролаза-преводница одговара техничко-технолошким рјешењима предметне бране и саме локације“.

Коментар: Као што је горе наведено, *Freyhof et al (2015.)* закључују да није препоручено порибљавање. Одговор: Аутори су се у склопу израде доказа код дефинисања мјере изградње мрјестилишта за потребе корективног вјештачког порибљавања, у циљу смањења негативних утицаја на бројност салмонидних врста риба, позвали на стручну литературу која је и наведена. Такође, Закон о рибарству („Службени гласник Републике Српске“, број 72/12) у члану 55. наглашава да се рибљи фонд штити кроз посебно прописане мјере заштите, као што су организовање рибочуварске службе, утврђивање рибарских ревира и посебних станишта, **те порибљавањем**, забранама, ограничавањем и санационим риболовом и другим мјерама које доприносе заштити и унапређивању рибљег фонда у риболовним водама.

Коментар: Еколошки прихватљив проток... Мјере не могу бити ефикасне уколико нису осниване на детаљној анализи узимајући у обзир реалне еколошке потребе екосистема и људи. Одговор: Нејасан коментар. У овој тачки (стр. 120-121) дефинисано је како се адекватним управљањем хидроенергетским системом и поштовањем обавезног обезбјеђивања еколошки прихватљивог протока могу унаприједити еколошки и биолошки услови водотока у периоду малих вода. Иако се ради о проточној ХЕ, на основу приказаних хидролошких анализа, режима малих вода и расположиве корисне запремине акумулације, може се констатовати значајна могућност у смислу управљања, односно побољшања водних режима у периодима екстремно малих вода. Наиме, уколико се

посматрају вјероватноће појаве трајања малих вода у односу на еколошки гарантовани проток на низводном профилу, а са друге стране, укупна корисна запремина пројектованог система од око 15x10⁶m³, може се видети да то представља више него довољно обезбјеђење гарантованог еколошког протока и у екстремним периодима маловођа. На примјер, за вјероватноћу појаве “једном у сто година” за малу воду трајања 7 дана расположива запремина може обезбједити испуштање гарантованог еколошког протока низводно од ХЕ Фоча у трајању од око 36 дана, што је од непроцењивог еколошког значаја у овако неповољним условима, што је све наведено у Доказима. У склопу ове тачке на стр. 121 је наведено: „Гарантован еколошки проток третира се као динамичка величина, која се мјења током године, прије свега зависно од потреба доминантних/градитељских биоценоза – едификатора. Другим ријечима, еколошким протоком се управља, полазећи од критеријума да је један од циљева водопривредног система да максимално побољша еколошке услове у ријеци као екосистему. То подразумјева да у маловодном и топлим дијелу године, када долази до синергетског ефекта малих протока и опадања садржаја кисеоника у води, прелази се на управљање на тај начин што се истовремено повећавају протоци у односу на оне који би били у природним режимима, уз истовремено обogaћивање воде кисеоником, коришћењем испуста са коничним затварачима који распрскавају млаз и интензивно аеришу ток“.

Коментар: Ово је опис мониторинг плана, а није план, јер не описује ко ће радити мониторинг, колико често, који тачно параметри ће се мјерити итд. Одговор: некоректна примједба. У склопу Доказа у тачки ж) ОПИС МЈЕРА ПЛАНИРАНИХ ЗА МОНИТОРИНГ ЕМИСИЈА У ЖИВОТНУ СРЕДИНУ (стр. 129-141) је детаљно описан мониторинг који је потребно водити у току изградње и у току рада планираног хидроенергетског објекта. На стр. 164, поднесених Доказа, односно на стр. 176 употпуњених Доказа, у склопу тачке НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ је само сумирано оно што је све датаљно описано у наведеној тачки ж) Доказа.

Одговор на анонимне примједбе из општине Фоча:

Примједба: Утицај туризма (рафтинг). Нигдје се не спомиње утицај на рафтинг. Одговор: Извршена је употпуна Доказа у овој тачки на стр. 96. У склопу тачке г.11. *Подаци о насељености, концентрацији становништва и демографским карактеристикама у односу на објекте и активности* на стр. 68 је убачена слика бр. 17 на који су приказани постојећи кампови који су у конфликту са формирањем акумулације.

Примједба: Примједба на еколошки утицај. Велики дио Студије је ископиран од старе Студије. Одговор: Као што је већ наведено, поступак за добијање еколошке дозволе за ХЕ „Бук Бијела“ покренут је из разлога што је претходно издата еколошка дозвола поништена због кашњења са подношењем захтјева за обнову исте. Сходно чл. 98. став 7. Закона о заштити животне средине „Уколико еколошка дозвола престане да важи због истека рока на који је издата, поступак издавања нове еколошке дозволе врши се у складу са одредбама овог закона, без спровођења поступка процјене утицаја на животну средину само уколико није дошло до значајне промјене услова према којима је издата ранија еколошка дозвола“, те је одговорно лице било дужно доказати да се нису промијенили услови под којима је иста издата. С тим у вези, у Доказима уз захтјев за издавање еколошке дозволе потврђено је да наведени услови нису промјењени, а што је документовано приложеним Увјерењем Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, о непромијењености Локацијских услова број: 15.02-364-160/12 од 16.05.2012. године и од 22.06.2012. године за изградњу ХЕ „Бук Бијела“. Приликом израде Доказа уз захтјев за издавање еколошке дозволе, користили су се подаци из Студије утицаја на животну средину, пројектне документације, литературе, и као и теренских истражних радова извршених од стране овлашћеног правног лица Институт за грађевинарство „ИГ“ д.о.о. Бања Лука.

Цијенећи да су докази израђени у складу са одредбама члана 85. Закона о заштити животне средине, као и чињеницу да достављени коментари не могу бити од утицаја на другачију одлуку Министарства у поступку издавања предметне еколошке дозволе, те да је овлашћена институција детаљно дала одговоре на достављене коментаре, укључујући и употпуну и квалитетно комплетирање Доказа уз захтјев за издавање еколошке дозволе гдје је то било основано и потребно, Министарство је одлучило као у диспозитиву рјешења.

Ово рјешење се даје на период од пет година од дана издавања рјешења, а захтјев за обнављање Рјешења којим се издаје еколошка дозвола подноси се најкасније три мјесеца прије истека важења рјешења, у складу са Правиилником о поступку ревизије и обнављања еколошких дозвола („Службени гласник Републике Српске“, бр. 28/13 и 104/17).

Уколико се током трајања важења издате еколошке дозволе буде планирала промјена природе или функционисања постројења или проширење постројења које може утицати на животну средину обавеза одговорног лица је да изврши обавјештавања Министарства писаном обавјешћу у складу са чл. 96. Закона о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“, број 71/12 и 79/15).

Административна такса у износу од 150,00 КМ наплаћена је у складу са Законом о административним таксама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 100/11, 103/11 и 67/13).

Ово рјешење је коначно у управном поступку, те против њега није допуштена жалба, али се може покренути управни спор подношењем тужбе Окружном суду у Бањој Луци у року од 30 дана од пријема овог рјешења. Тужба се предаје у два истоветна примјерка таксирана са 100 КМ судске таксе непосредно Суду или му се препоручено шаље поштом.

Уз тужбу се прилаже ово рјешење у оригиналу или препису.

МИНИСТАР

Сребренка Голић

Достављено: 1. „ХЕС Горња Дрина“ д.о.о. Фоча,
Немањина 19, 73300 Фоча
2. Аархус центар у БиХ, Бехџета Мутавелића 39
71000 Сарајево
3. Одјељењу за просторно уређење ... општина Фоча
4. Републичка управа за инспекцијске послове, Бања Лука
5. Евиденцији
6. а/а